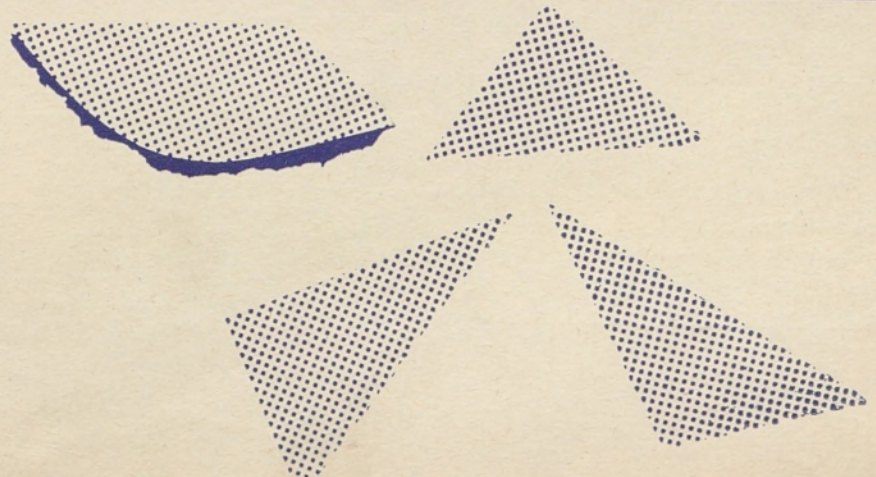
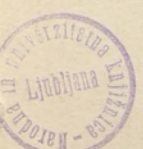
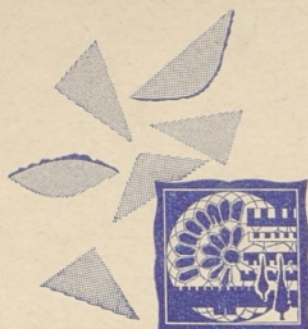

MLADIKA

LETO I. - ŠTEV. 2

MLADIKI

1957

2

IZHAJA VSAK MESEC

Uredila
Jože PETERLIN in Dušan JAKOMIN

VSEBINA

Prof. Mirko Filej: Pomlad	17
Diomira Fabjan: Toliko zvezd	18
Ljubka Šorli: Pomlad na Goriškem	18
Mirko Javornik: Pionirji pod Kor-	
diljero	20
Ferruccio Jakomin: Prijateljci za	
bodoča leta	22
P. Fonda: Ustanovitelj skavtizma . .	22
Književnost in umetnost	24 25
Marija Mislej: Zakaj	24
Just Vrabc: Beg z grude	25
Mirko Filej: Kulturno delovanje v	
Gorici	25
Vijolica Fonda: Njena pomlad	26
Slovenski kulturni klub	26
Dušan Jakomin: Prikaz velikega	
življenja	27
Miranda Zafred: Film	27
Jože Peterlin: Premagana preteklost	28
M. Maver: Improvizirani nočno	
Pod črto	28
Mirko Filej: Ni še čas	28
Drago Štoka: Beseda o kritiki	29
Franc Mljač: V širino	29
Vinko Beličič: France Balantič zo-	
pet med nami	29
Razgledi	30 31
Prof. R. Hanželič: Starši in otroci	32
Dr. Lojze Škerl: Veliki teden	32

Na platnicah

Pisma Mladiki — Jože Peterlin: Lite-
rarni pogovori

Zunanja oprema: Janez PREPELUH

Uredništvo: Trst, Via Trento 2
Gorica, Riva Piazzutta 18

Odgovorni urednik: Dušan Jakomin

Uprava: Trst, Chiadino in Monte
1109, tel. 90-315 (Aldo Stefančič)

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193

Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica
Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Pisma

MLADIKI

Radi dobimo pisma. Tako vemo, kaj mislite, kaj Vas zanima in v čem Vam lahko ustrezemo. Zdaj začena Mladika svojo redno pot. Vsak mesec jo lahko pričakujete in vsaka številka bo odgovarjala na Vaša pisma. Pišite, vprašajte, svetujte! Vaša vprašanja bomo dali strokovnjaku: verska — duhovniku, družbena — sociologu, zdravstvena — zdravniku, kulturna — kulturniku itd. Skušali Vam bomo odgovoriti, kakor bomo najbolje vedeli.

Pišite in vprašajte!

Danes nekaj prvih odgovorov.

ZAKAJ ni na tržaškem slovenskem radiu nič več sobotnih veselih oddaj? Ali res ne moremo Tržičani spraviti ene vesele slovenske oddaje? Saj je tudi toliko veselih enodejank in »Naša gospa« bi gotovo imela dosti gradiva. To ni samo moje mnenje, ampak želja vseh Sentsjakobčanov in, kakor slišim, tudi drugih radijskih poslušalcev, da bi morali poskrbeti vsaj za eno tako oddajo.

Draga gospa, obrnili ste se na napačni naslov. Nihče v našem uredniškem konzorciju ni pooblaščen, da bi dal kakršno koli izjavo o radijskem programu. Morate se obrniti kar na vodstvo postaje, trg Oberdan 5. Mi pa lahko objavimo le kak članek o radiu, za katerega pa nosi seveda vso odgovornost pisec. Zato ga mora podpisati. Vedno pa bo naša revija pripravljena v tem smislu jasni poledje in objavljati konstruktivne kritike in ideje, ki bi utegnile pripomoči k izboljšanju našega radijskega sporeda.

SEM ZAROČENKA. Imam 22 let. Moj fant je malo starejši, ima lepo službo in moji domači so zelo srečni, ker se bom dobro poročila. Toda moj fant postaja sedaj pred poroko zelo drugačen. Dokler še nisva bila tako javno zaročena, je bil do mene poln dobrote in vsakem oziru, vedno plemenito se je obnašal, živela sva skoraj kakor brat in sestra. Sedaj, ko manjka le še malo do poroke, pa je začel postajati vedno bolj zahteven in bi se rad obnašal, kakor, da sva že poročena. Izgovarja se, da mora tako biti, saj da je poroka med nama gotova stvar. Prosim blagohotnega nasveta zase in za vse mlade ljudi, ki so v podobnih težavah.

SPOŠTOVANO DEKLE! Predvsem vidim, da ste resna zaročenka, sicer v velikih težavah, a prav gledate na življenje. Trdno upam v vašo zmagovito in v vaše bodoče bolj srečno življenje v lastni družini. Vaš zaročenec, pravite, da je bil plemenit, dober z vami vse do prave zaroke, sedaj pa ni več, ker misli, da je že vaš mož. Ne čudite se tej veliki spremembi, pošteno dekle. Vaš fant po mojem mnenju ne bo slab, le vele-

mestno življenje ga je zajelo in važno znanje že traja predolgo. Razni filmi s kilometrskimi poljubi, poročila o raznih hollywoodskih zvezdah in ameriško gledanje na zakonsko »kupčijo«, vse to je po vsej verjetnosti poleg predolge zaroke krivo, da se hoče vaš zaročenec obnašati kakor da bi bil že vaš mož. On celo napačno misli v svojem računanjju, da dela prav in vendar moram jasno zapisati: ZAROČENEC SE NI ZAKONSKI MOŽ! Zaroka ne daje zaročencema nobene pravice do popolne ljubezni, ki je zaprta v zakonskem vrtu. Zaroka je le začasno stanje, je samo čas spoznavanja in nikakor ne popolnega dajanja in žrtvovanja. Zaroka je preludij prave ljubezni, ki jo Bog blagoslavlja v svoje stvariteljske namene samo v zakonu. Ameriško gledanje na zakonsko »kupčijo«, filmi o lahkih zaročencih, zgledi velemestnih modernih družin, namigovanje pri še tako zabavnih televizijskih in radijskih oddajah, vse to nikakor ne opravičuje vašega zaročenca, da hi se pred poroko obnašal kakor mož! Pregovor poznate: Kdor se ljubezni preobče pred zakonom, jo bo v zakonu stradal!

Nočem pretiravati, da se vsaka nerodna zaroka sprevrže v nesrečne zakon, gotovo pa je to, da prenogi fantje in dekleta pozneje kot možje in žene v zakonu zelo objojujejo in drago plačujejo, ker so v predolgi zaroki iskali namen zakonskega življenja. Nesrečna zaročenka, ki ste v zaupanju postavila težko vprašanje, svetujem vam, še več molite za svojega fanta, ki ni popolnoma sam kriv zmotnega gledanja na življenje, govorita skupno o tej prevažni stvari, dajte mu v roke to odprto pismo in pri vsem nikar ne mislite, da se nekdo tretji vriva med vaju s svojim preživelim naukom. Sama skupno presodita vaju položaj in se v najkrajšem času poročita. Predolga zaroka, ki so jo krivi večkrat celo zidarji in mizarji, ni koristna in ni dobra. Ako pa, pošteno dekle, uvidite, da vse nič ne pomaga in da vaš zaročenec ne pozna meje svojih pravic, in s poroko za-

(Nadaljevanje na 3. strani platnic)

Pomlad

je odela čez noč Brda in Kras z belo cvetočo barvo, zazelenila je obalo in posejala življenje med kamenje tja noter v Istro. Prisluškujem pesmi pomladi vsa ta povojna leta, a letos čutim bolj kot kdaj koli tale imperativ: Pomlad mora tudi v nas, v naša srca in naše duše, v naše slovenske družine in v naša prosvetna društva.

Zadnja idejna svetovna vojna je prinesla s svojim kaotičnim potresom mnogo zmed in ruševin. In vendar slovenska katoliška prosveta na Goriškem, kjer je imela svojo tradicijo, ni izumrla, na Tržaškem pa je celo brez tradicije zrasla. V teh lepih, veselih pomladnih dneh smo lahko veseli te ugotovitve.

To dejstvo pa zato danes od nas zahteva, in to od vsakogar izmed nas, najsi bo kmet ali delavec, intelektualec ali obrtnik, šolnik ali duhovnik, da zastavi vse svoje materialne in duhovne zmožnosti in da žrtvuje sebe in svoj prosti čas, da na dosedanjih temeljih krščanska slovenska prosveta doživi še lepši razcvet.

Zadnja svetovna vojna je strahovito razkosala v človeku najplemenitejše ideale, na katerih je slonelo življenje narodov in posameznikov v predvojni dobi. Hotela je oropati narodom Boga, poteptati in iztrgati vero iz človeških src, razkosati narodne skupine ter uničiti ideal domovine. In preizkušnja nas vseh je bila zelo težka. Zato ni čuda, da se po desetih letih, ko je konec vojne mimo, še toliko ljudi ni znašlo iz neprodorne zmedenosti, ki mrtviči delovne sile v nas in nam mrači jasnost spoznanja ter ubija voljo, da bi se s pogumnim zanosom lotili nujnega in odločnega dela za obnovo zmedene miselnosti in duševnosti v človeku, ki ne zmore doumeti, kakšna naj bi bila prava pot do resničnega napredka in do varne bodočnosti. Toda tisti, ki jim je bilo dano, da so spet našli sami sebe in svoje ideale, imajo sveto, človečansko in etično dolžnost, da obujajo v otopelem sočloveku spet vero v Boga in vero v narod, v katerih leži vsa vrednost življenja. Danes nam je jasno, da bi se slovenski človek potopil v morje drugorodnostnega življa ali bi ga pogoltnil rdeči internacionalizem, če bi slovenska prosveta med nami izumrla.

Zato mora s cvetočo pomladjo, ki je odela vso našo zemljo v belino, zajeti krščansko prosvetno življenje tudi sleherno slovensko vas na naših tleh, da bo slávila ob prazniku Kristusovega vstajenja vsa slovenska družina tudi notranje prerojenje in svojo kulturno pomlad.

»Samo po dva!« je zavpila, ko se je cela skupina divjačkov zaletela skozi vrata in jo skoraj prevrnila, razlila škaf z vodo in naredila nepopisno zmedo v majhni, premajhni kopalnici.

»Boste šli ven ali ne!«

Čudno: ni se razjezila, ni je razburilo in skoraj se je morala siliti, da je gledala resno in da je govorila tako strogo. Mali so jo ubogali, trije so se pa začeli pretepali, kdo bi naj bil zdaj na vrsti. Četrti jo je vlekel za rokav:

»Gospodična... gospodična... kdaj bo malica?«

»Tako, otrok, takoj! — Kaj pa vi tam, hitro narazen! Stojan in Boris, takoj noter in se pripravita za umivanje! — Sergij, zakaj pretepaš Jurčka? Proč!«

Tako je bilo ves dan; vedno, vedno so se pretepali, celo če ji je kdo dal roko, je z nogo brcal drugega. In vedno je bilo kaj novega, kaj lepega, kaj čudnega, kar je bilo treba povedati, pokazati gospodični, jo vprašati. Ah, bili so čudoviti! Ti otroci!

Nasmehnila se je sama pri sebi in pozabila za trenutek na umivanje: stopila je k oknu kopalnice, pogledala na bližnji repentaborski grič s cerkvico, na gmajne, vse hrapave od kamenja, na bližnjo dolinico, ki je na njenem dnu počivala čisto rdeča prst, na trate z zorečim grozdom, na prašno cesto brez vsake sence, na robido, ki je rastla za hišo in na črne debele robidnice, ki so se slastno svetile v soncu. Spomnila se je tistega jutra, ko je s svojo skupino skoraj zašla, ker so se ustavljali po poti in nabirali robidnice. Otroci so bili kot drobne čebelice, vsi zamaknjeni v iskanje in nabiranje. In ona tudi.

Otroci so se pretepali z brisačami; nekdo je odprl pipo tako močno, da se ni več dala zapreti, drugi si je umival noge v vodi, ki je bila pripravljena za obraz: zdaj je bila vsa črna.

Prinesla je zadnji škaf tople vode v kopalnico. Umivanje je šlo h kraju. V kotu na tleh je ležalo čisto perilo še za dva. Domislila se je:

»Aha, eden je bolan, torej se samo še eden ni umil. Krasno. Potem sem zaključila s tedenskim kopanjem!«

Popravila si je ruto na čelu, da bi ji lasje ne uhajali po obrazu in je odločno stopila z ropotajočimi coklami na prag. Sonce je močno pripekalo in s svojo toploto otežkočalo vsak gib. Otroci so sedeli v senci, v eni roki držali malico, z drugo pa — brskali po zemlji! Skoraj vsi! Po kopanju!

»Ah, nič, kdo bi se jezil! Saj bodo do večera vsi umazani!«

Ostale skupine so odšle na sprehod, samo njena je ostala doma. To so njeni otroci. Kako je bila na to ponosna! Saj niso bili nič boljši od drugih, nekateri nemara slabši — a bili so njeni! Ni je motilo, če jih je smela imeti rada, le da so bili njeni! Zaupljivo se je nagnila čez ograjo:

»Otroci, kdo se še ni umil?«

Ivanček je pritekkel k njej in se je oklenil:

»Gospodična!«

V njej je zatrepetalo, se nekaj predramilo in zastokalo:

»Zakaj, zakaj?«

Stisnilo ji je srce z mrzlo dlanjo in tipajočimi prsti; začutila je čisto natanko. Pobožala je otroka po laseh, mu šaljivo pogledala ušesa in se začudila, da so čista. Ivan se je zasmel in jo še tesneje objel. Poljubila ga je na lice, a tiho, skoraj boječe. Nato je stopila spet noter. V srcu ji je kljuvalo:

»Zakaj... zakaj vsi... gospodična? Samo gospodična! Samo en mesec! Nihče... nihče... mama!«

Stisnila si je obraz v dlani in začutila je, kako vsa trepeta. Bol je bila globoka in je zajemala vse njeno bistvo, jo je preplavljala. Ni jokala. Čutila je samo, kako se vtaplja v grozno praznino, široko, prostrano in strašno globoko, brezkončno... V njej se je nekaj trgalo, borilo: vedela je, da bo še večkrat tako. Trga se, a se ne odtrga, ne bo se moglo odtrgati: korenine so pregloboke.

»Nikdar... nikdar — mama! Joj, kako to boli!«

Čutila je skoraj fizične bolečine, tako jo je prevzelo. Sedla je na klop in bila tam nekaj časa čisto onemogla, z zaprtimi očmi.

Polagoma je učiteljico prevzela vsakdanjost: mora umiti še zadnjega otroka. Večkrat je tako šibka, tako zmedena — čemu? Saj ni edina neporočena učiteljica na svetu — čemu bi bil človek potr? Ne, ne, saj ji ni za to, vdala se je v uso-

LJUBKA SORLI

Pomlad na Goriškem

*Opojno v Brdih češnjev cvet dehti,
in breskve rožnati nakit prepleta.
Ko Vesna mimo gre, strmi zavzeta:
»O ta prelest! Nikjer enake ni...«*

*Ujela rada Soča bi ta kras
v naročje svoje... z njim bi se pojila
in ga na poti vsakomur odkrila,
ki bi ljubó pogledal ji v obraz.*

*Vesel je vigredi Goriški grad,
nad njo zadiavljen sam se je pomladil,
vse naokrog si cvetja je nasadil.*

*S Kostanjevice se smehlja Marija:
»Moj tron dišeč kostanjev cvet ovija!
In dahne v pomlad blagoslov bogat...«*

do samskega življenja. Ni več mlada, bolj trezna je kot pred leti, odpornejša. Nekdanje tiho trpljenje je prešlo v ozadje; zdi se ji, da ga je doživljal drug človek in je ne prizadene. A včasih, včasih ne more strpeti ob otroku, ki ni njen, ob otroku, ki jo ima rad, a ki mu ni vse, ki mu ni dala drobne- ga telesa, ki ni zrastel iz nje, da bi ga čutila kot del sebe. Takrat nastane v njej silno hrepenenje, ki se prelije v bol duše, ki ne more stalno izoblikovati druge majhne duše, než ne, lepe, občutljive... izoblikovati jo po svojih močeh, s svojo dobroto in ljubeznijo kot glino, ki bi dobila mehke oblike da bi njena lepota odsevala v očeh, na ustih, na licih. Gojiti to dušo, ta čudoviti cvet! — začasno v varstvo, nato jih odnašajo. Sproti se naveže na najlepše in takrat, ko je njena sreča največja, takrat jih odnesejo. Ona je sama. In nikdar, nikdar —! Klic duše izzveni v gluho.

Vstala je in v njej ni bilo nič več tiste mladostne razgibanosti kot prej. Zapustilo jo je vse veselje in trdo, skoraj sovražno je pogledala otroke, ki so se brcali. Jezno je zavpila:

»Boste dali mir, divjaki!«

Prestrašeno so jo pogledali, kot bi pričakovali, da stori z njimi kaj nenavadnega.

»Kdo se še ni okopal?«

Celo se ji je nabralo in pogledala je vsakega posebej.

»Peter je tam, gospodična!« je nekdo pokazal negotovo z roko.

»Bo žu videl, divjak divji; kaj se to pravi? Naj bom jaz ves dan gospodom na razpolago? Jih bo že dobil, da si bo zapomnil!«

Hodila je in se jezila. Zavedala se je, da nima oblasti nad seboj, a je bila preveč izmučena, da bi se znala obvladati. Tam je sedel Peter in se igral s kamenjem. Ni je videl. Prijela ga je za roko in ga dvignila. Zastokal je in jo prestrašeno pogledal. Grižljaj mu je ostal v ustih. Stresla ga je, da se mu je gotovo zameglilo pred očmi. Vpila je. Drugi otroci, ki so pritekli za njo, so stali v primerni razdalji in molčali. Škržati so enakomerno peli na polju. Samo njen glas je rezal tišino poletnega dne. Umolknila je. Pobitost v njej je naraščala. Povlekla je Petra za seboj v kopalnico.

Sunkovito mu je začela odpenjati gumbe na srajčki. Ves je bil umazan in silno nerodno oblečen.

»Kaj bi ti rekla mama, ko bi te videla takega, povej!«

Vrgla je srajco v kot: mora jo dati perici. — Otrok je molčal: njegove sinje oči so jo gledale vprašujoče in krotko.

»Kaj bi rekla mamica, ko bi videla, da je njen sin tak cigan, umazan, raztrgan in neubogljiv?«

Nalašč je poudarjala grde prilastke, kot bi hotela otroku naprtiti vse grde lastnosti z nekim krutim užitkom. Se mar maščuje nad nedolžnim?

»Jaz nimam mamice!«

Dih ji je zastal. V njej se je nekaj streslo, nato je pokleknila ob otroku in se zazrla v tiste lepe, mile oči:

»Kako... kako?«

Ni še dojela misli. A velika krivda je ležala na njej. Ona, s svojimi vzvišenimi načeli, s svojimi človekoljubnimi idejami, s svojimi globokimi bolečinami, ona je stresla svojo nejevoljo na nedolžnega otroka, na siroto. Da, ona vidi, kaj ji manjka, čuti se strašno nesrečno, a ne vidi, kaj manjka drugim, ne zna biti dobra s takim, ki se ne more braniti. Nad takim se znašati je najlaže!

Otrok jo je gledal začudeno: ni je mogel razumeti. Njej je bilo tako, da bi ga prosila odpuščanja, a ni mogla in ni smela in bilo je huje. Solze so ji privrele iz oči: privila je otroka k sebi, mu položila lice na prsi in slišala, kako mu bije malo srce. Ne sme videti njenih solza.

»Zlati, zlati moj otrok!«

Pozanimala se je pri upravnici kolonije. Otrok je bil brez staršev. Živel je pri starejši teti. Oče in mati sta mu umrla pred dvema letoma. V njej se je zbudilo drzno upanje, nato se je jasno izoblikovala želja.

Sedela je na mehki travi in se naslanjala ob borovo deblo. Okrog nje so ležali, klečali, čepeli, sedeli otroci. Pripovedovala je pravljico in mislila, da je prav tako, kot si je nekdanj predstavljala. Lepo je pripovedovati, navdajati male obraze z resnobo ali jim vžigati svetlobo v očeh, izvabiti jim na ustne razigran smeh. Med pripovedovanjem je uživala. Tako mora biti pri srcu umetniku, kadar ustvarja.

Ko je končala, je nehote zavzdihnila. Kot otrokom, je bilo tudi njej žal, da je prišel konec tako hitro, čeprav je bil zelo lep. Mali Milan, ki je preživel vso otroško dobo kot goz-

darjev rejenc, je hrabro popeljal svojo ljubljeno mamico iz sužnosti skozi nešteto nevarnosti.

Pogledala je Petra. Prilezel je bil čisto zraven nje in jo verno poslušal. — Kaj misli, kaj čuti ta otrok? Se v njem vzbuja nejasno spoznanje, da je za nekaj prikrajšan? Pogreša nečesa? Stara teta mu gotovo ne more biti kot mati. Otrok trpi ali je v njem še brezskrbna nezavednost? Ni si mogla odgovoriti, ni mogla prodreti v ta mali svet.

Po cesti se je pripeljal trgovec iz vasi. Vozil je hrano v kolonijo. Otroci so vstali, stekli do ceste in kričali na vse grlo. Nekateri so se ustavili na pol poti in gledali. Avtomobil je izginil: za njim je ostal le oblaček prahu, ki je počasi legal na tla, na obcestno suho travo in robidovje.

Zavladala je čudno prijetna tišina. Nekje za gričem se je lesketalo morje. Med večerno molitvijo, ki jo opravljajo vse skupine na dvorišču, ji večkrat beži pogled na košček morja, ki je viden od tam. Saj je le nejasna gmota, a oživljajo ga lampare kriških ribičev.

Otroci so pritekli do nje, jo krasili z vencami iz borovih igel in jo občudovali.

Večer je bil miren in prekrasen. Narava je dehtela kot en sam cvet. Otroško kričanje je šlo skozi temo in vznemirilo ozračje: kolonija je šla k počitku. Rekla je otrokom, naj hodijo mirno po dva in dva in naj pazijo, da se kdo ne spotakne. Šla je za zadnjima dvema in v srcu ji je kljuval dvom:

»Bo možno? Kaj poreče njegova mati? Morda bo celo zadovoljna... Kaj poreko ljudje? — Ah, nič, to zadeva samo mene in — in Peterčka vendar! Da, kaj poreče on?«

Z očmi ga je skušala poiskati v temi, a ga ni zapazila. Tedaj je slišala njegov glasek tik pred sabo. Obrnil se je k njej, nato se je zazrl v zrak in za trenutek obstal. V temnih očeh so se zaiskrile zvezde. Dvignila je pogled in sama obstremela ob krasoti poletne noči.

»Gospodična, toliko zvezd!«

Vsa njegova mala duša je bila v tem vzkliku.

»Da, otrok, toliko zvezd!«

Srce ji je prepevalo.

Tone Mihelič: »Pomlad v Barkovljah«

2. PIONIRJI POD KORDILJERO

»Mladika« hoče biti med drugim tudi vez med Slovenci, naj prebivajo kjer koli po svetu. Zaradi tega bo v tem stalnem zaglasju prinašala pisma o življenju, delu, bojih in uspehih naših ljudi, ki so jih razni vzroki pognali iskat kruha in novega doma na vse celine sveta. Za rubriko skrbi pisatelj Mirko Javornik.

V prvi številki smo začeli priobčevati zgodbo družine Serkovič iz Cerknice na Notranjskem. Trije njeni člani, mati in dva sinova — Franci, inženir kemije, Dano, lesni strokovnjak — so se spomladi 1948 odpravili v Argentino. Franci in mati sta se iz Buenos Airesa napotila v paraguajsko džunglo, kjer je mladi inženir dobil službo v ameriški tovarni za strojila. Dano je iskal možnosti za novo dejavnost v lesni stroki ter jih našel na argentinskem severu pod Kordiljero. Njihova zgodba se v tej številki nadaljuje in zaključuje.

Salta, 10. januarja 1951.

»Potekajo že tri leta, kar smo se v Bagnoliju poslovili od Tebe in od Evrope. Bog sam ve, kam čas beži...

»Ze leto dni delam in pripravljam žago, za katero imam že prostor in zagotovljeno delo. Našel sem nekoga, ki ima mnogo lesa, a premalo volje, da bi si žago sam postavil. Se ta mesec mislim naložiti vse železje, ki se ga je med tem nabralo za dvajset ton, ter vse skupaj pretovoriti na sever, v predgorje Andov, pod Kordiljero, 70 kilometrov od ljudi in železnice, v kraj, ki mu pravijo Estancia Vieja. Leži kakih dvesto kilometrov od Salte, a tega kraja ne boš našel na zemljevidu, razen če bi bil posebno natančen. Če dobiš takega, pojdi od Tucumana po železniški progi proti Salti. Nekako na tri četrte poti, malo po mestecu Metanu, zavij navzgor proti vzhodu za kakih 70 kilometrov. Tam boš našel mene in g. Mikoliča sredi gozdu, v katerem izmed štirih lesenih poslopij, kjer imamo žago.

»Vas, kjer živi Franci v Paraguayu, je vlemesto v primeri s krajem, kjer sem jaz, oziroma bova oba, ko bodo v žepu prvi beliči, ki jih bo vrgla žaga. Estancierova hiša, almacén (gostilna s trgovino), še ena bajta in naša žaga, to je vse in sicer v gozdu, polnem opic, pum in vse mogoče zverjadi. Zasluzek se obeta dober in to je zdaj glavno.

Dano Serko pri postavljanju žage v Salti

»Ker v teh krajih ni elektrike, sem moral kupiti staro parno lokomobilno s 110 konjskimi silami, ki je nekoč lomastila in mlatila po rodovitni argentinski zemlji. Rečem Ti, prava »črna Suzi« iz Sudermannovega romana »Mati Skrb«, ki si ga nekoč Ti prevedel našemu milemu narodu. Tako, vidiš, bom imeli v emigraciji pravo »fabrko« v istem smislu, kakor so rekli parnim žagam tam, kjer smo mi doma.

»Včasih se malo zamislim nad stvarjo in se mi zdi, da sem hudirjevo korajžen. Če vse skupaj speljem — dobro, zelo dobro; če ne, bo pa že kako, saj je še zmeraj bilo, kakor si Ti včasih rekel. Za tri leta (za to dobo sem privezan na Estancia Viejo) sem pritegnil v skupno delo še g. Mikoliča iz Slovenjega gradca, dočim sva lastnika vsega midva s Francijem.

»Salta je lepo mesto. Tam mislim dobiti stanovanje za mamico, ko bo žaga že kaj nesla, in za naju s Francijem, kolikor ne bova na delu. Kaže prav dobro, samo da se nama ne bi kaj pokvečilo. Povsod je nastavljenih sto tisoč zank in samo ena je dovolj, da se ti zadrgne. Vse skupaj nas je veljalo dosti dela, mnogo žrtev in marsičemu smo se morali odpovedati.

»Mamico z rodnim bratom sem videl ves čas le enkrat, oktobra in novembra predlanskim. Kje in kako živita, Ti je že tako Franci pisal. V označbo kraja Ti povem samo, da sem se takrat spet po dolgem času do sitega »najagal« in to krat krokodilov, vseh vrst štokeljev, srn z repom in drugih čudnih pošasti, o katerih smo včasih le ugibali, kakšne morajo biti, ko smo brali Frana Erjavca »Domače in tuje živali v besedi in sliki«.

»Da smo živeli tu zunaj filistrsko in dolgočasno življenje, si ne bomo mogli nikoli očitati. In kakor si včasih želim doma, se mi zdi, da bi mi tam bilo po nekaj mesecih dolgočasno. Mamica si silno hrepeni priti iz džungle spet med ljudi. Sicer pa še nekam dobro točemo emigracijo; najbolj neprijetno je to, da za zdaj še ne živimo skupaj.

»Lansko leto sem razen časa, ko sem bil v Salti in iskal mesto za naš šotor, preživel v Buenos Airesu in neprenehoma delal za žago. Dobil sem tudi tisti stroj, ki je bil še v Italiji, ga dokaj dobro prodal in za izkupiček kupil »črna Suzi«, ki je pa dala precej dela, da je postala takšna, kakršno jo bomo potrebovali.

Salta, 28. oktobra 1952.

Tvoj Dano.«

»Od prvega maja lani živim, razen redkih skokov v Salto, neprenehoma v Estanciji Vieji. Zdaj tu že štirikrat na dan veselo piskamo kakor nekdanj v Cerknici in Martinjaku. Niti v sanjah bi si ne bil mogel misliti, ne doma, ne pozneje v Italiji, kje nekoč bom in kaj bom delal.

»Ne moreš si predstavljati, kakšno je pionirjenje pod Kordiljero. Od perilnika (perem si že ves čas sam, a lepše ko kaj vem kakšna perica) do vseh cimprov, fundamentov, transmisij in drugega smo si morali narediti sami. Domačini, ki nam pomagajo, so primitivni, da nikoli tega, in poznajo komaj sekiro in žago.

»Prvo desko smo odrezali nekako pred letom; največ nas je zavlekla nesreča, ki se je primerila g. Mikoliču, ko mu je 500 kilski jermen pri »črni Suzi« odtrgal dva prsta. Sele, ko smo pod milim nebom zavrteli žago, smo prišli do desk in s tem do kolikor toliko poštenega stavbnega materiala. Velike težave smo imeli z rezanjem tukajšnjega lesa, ki je, skoraj bi dejal, samo kot drevje podoben našim lesovom. Zdaj smo končno le tako daleč, da že kolikor toliko redno pošiljamo naložene kamione v Salto.

»Škoda, da je konjunktura začela popuščati; pred nedavnim, ko še nismo mogli delati, so bile lesne kupčije med najboljšimi. Rečem pa Ti, da je hudo iti se siromaku industrijalca v kraju, ki je Bogu za hrbotom; kjer loviš redke kamione, naložene z debli, da prideš po 170 kilometrih do prve stružnice.

»Kljub vsej divjini pa se tu počutim dosti bolje kakor v Buenos Airesu. Ljudstvo, med katerim živim, je preprosto, precej pijansko, vraževerno, a pošteno, daleč od sleherne zvižaje in zahrbtnosti, ki danes zastrupljata ves svet, posebno rodno mater Evropo.

»Strmejša je pot, svetlejši je cilj...« in malokdaj sem imel tako veselje pri ogledovanju storjenega dela ko zdaj tu. Dobil sem bančni kredit, da sem kupil še nekaj strojev. Po posredovanju nekega odvetnika v Parizu, moža mamičine prijateljice, smo dosegli, da nam bo nemška tvornica, kjer imamo že osem let plačan neki stroj, zdaj dobavila še druge, ki jih potrebujemo. Toda treba je plačati advokata, prevoz, carino in tako dalje, da nikakor ne moremo priti v sedlo, kar se denarja tiče.

»Franci in mamica sta se rešila Paraguaya. Že od aprila sta v Salti, kjer je brat dobil mesto ravnatelja v žveplenem rudniku, 4200 metrov visoko na Kordiljeri. Ima kolikor toliko dobro plačo, prosto in v redu življenje, pa vsak mesec teden dni dopusta. Iz Salte je do rudnika 9 ur z vlakom. Skoraj vsakokrat, ko pride iz svojih višin, se ustavi tudi na Estanciji. Mamica živi v Salti pri bratrancu. S stanovanji je križ; šele zdaj se nam je posrečilo iztakniti majhno, a udobno hišico, celo z vrtičkom, kamor se mislimo preseliti v kratkem. Tako bomo po tolikem času spet pod skupno streho, ki jo ves čas Amerike zelo pogrešamo. Silno neprijetno je bilo to razbito življenje; pomisli, da mamice in Francija nisem videl več ko dve leti

Tvoj Dano.«

Salta, 21. novembra 1954.

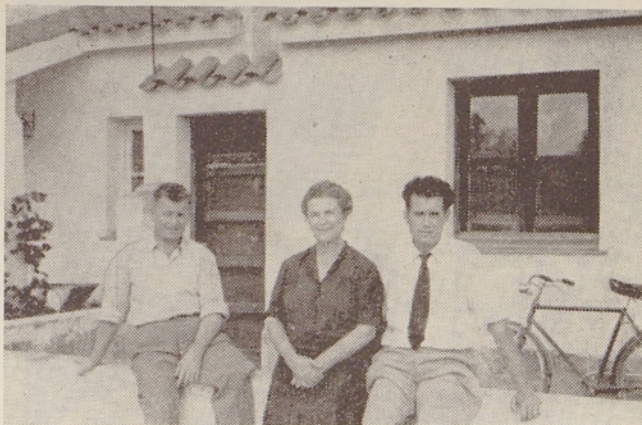
»Torej mamica in Franci sta zdaj že več ko dve leti skupaj. V Salti smo si kupili hišico, kjer živi ona, brat pa je v kordiljerskem rudniku. Jaz se grem z g. Mikoličem še vedno enega najbolj divjih pionirjev med vsemi slovenskimi izseljenci. Bilo je hudo, preden smo v samotno goščo privlekli 20.000 kg težko »črno Suzi«, ki nam vrtil kolesa; sekali gozd, speljevali vodo dva kilometra daleč, postavljali barake za žago in delavce, kopali vodnjake za pitno vodo in se sploh ubadali z deli, kakor jih je v drugih časih opravljal le stari Robinson.

»Prva leta so bila težka, da ne rečem zelo težka, zdaj pa se vse nekam odpira in prav vrtili, zlasti, ker smo pred nekaj meseci dobili iz Nemčije lepe, nove stroje. Kar se tiče tega, smo že kar lepo opremljeni. Škoda je le, da zemlja, na kateri smo se toliko prepotili, ni naša. Pa to pri delu ne moti in je bolj sentimentalnega pomena.

Tvoj Dano.«

Salta, 24. januarja 1957.

»Menda sem Ti zadnjič pisal iz Paraguaya, to je, vsaj pet let nazaj. Podrobnosti od tam sem pozabil, so pa spomini na

Serkova družina, po osmih letih ločitve v Argentini spet združena pred novim domom v Salti

one mlačne noči prej ko slej prijetni. Včasih me prime, da bi se še enkrat zapeljal nazaj gledat, če je res tako, kakor se mi je nekoč zdelo. Nemara se je pa tudi tam spremenilo, ker v različnih dobah življenja človek isto stvar drugače vidi.

»Leta mojega gorništvja v Kordiljeri so bila tako tako. Tistega, kar sem imel v domišljiji: divje vrhove s tisočmetrskimi breznimi, z lučjo in senco ter kondorjem — kot velika misel — nisem videl. Kondorja pač: visel je pribit za peroti na vratih kolibe in se sušil za muzej ali gimnazijo kakega imovitejšega naroda. Torej nič krvne zveze s soncem; bolj takó kakor kožuh in naftalin.

»Svet je tam gori v Andih, ko da bi ne bil na zemlji. Še najbolj je podoben slikam iz meseca, kakor jih prinašajo revije v zvezi s skorajšnjimi poletji nanj. Po ogromnih planotah se tepejo sape, noseč s seboj pesek, in zavijajo okrog ugaslih ognjenikov, krtinam podobnih. Zelenja ni in ne dežja; vse je rjavkastosivo: otožnost starosti in bolečina neplodnosti...

»Tri leta sem kopal žveplo tam, potem je družba z nežnim imenom »La Betty« zašla v plačilne težave in kot najstvarnejši spomin nanjo mi je ostala pravda za skoraj eno leto prej jemkov.

»Zdaj začnjam že drugo leto kot samostojen gospod, ne sicer toliko na zunaj, pač pa notranje prost, ker razen davkariji ne tlačanim več nikomur. Pa ne misli, da postajava z Danom kaka trebušnika. Pot do tega poklica je še dolga in tistega, da je »kdo šel v Ameriko ter si nabral tolarjev«, ni več

Vendar je tu odločno več prostora in možnosti ter se da še vedno napraviti v enem življenju tisto, za kar so doma potrebovali rodovi... Če nama uspe, kar sva si zamislila, bova spravila v prihodnji »petletki« na noge spodobno tovarno. Sicer je žaga že zdaj, ko sva montirala nemške stroje, med naj sodobnejšimi tu na argentinskem severu ter sva po kakovosti obdelave lesa prva. Vendar je treba iti naprej in se do konca industrializirati zdaj, ko je še čas. Novi »gringoti« vedno bolj šarijo tu okrog in ti so žilavi ko vsakdo, ki je lačen. Podmena o nadčloveku mi je bila doma bogokletna, zdaj sem pa prepričan, da je evropsko pleme res več vredno. Vse, kar je tukaj dobrega in lepega, je delo ljudi s stare zemlje.

»V ostalem pa Argentino tako, kakršna je, najbolje kažejo njene znamke. Za sivobrade profesorje in njihove zaključene družbe nima ne razumevanja, ne prostora. Tu bi moral še Einstein odpreti branjarijo, da bi on in njegove misli lahko živeli...

Tvoj Franci.«

Franko Piščanc: »Stara mljska cerkev« (linorez)

FERRUCCIO JAKOMIN

Prijateljici na bodoča leta

V maju oba sva čakala, da pride večer.

*Izza češnjevih vej
si strmela v nebeško sinjino,
občudovala si zvezde na njej,
padajoče v globino.*

Čez polja sem šel ti naproti.

*Prišla si naskrivaj
in trepetala v tihi bojazni.*

*Zdaj prvi so čari že mimo
in dostikrat, vem, ti je žal
kakor revnemu kmetu na zimo,
ki ve, da je zgođaj, prezgođaj sejal.*

*A ti veš, da ni roža nobena
na svetu še večno cvetela;
postala boš mati in žena
in še boš, verjemi, vesela.*

USTANOVITELJ SKAVTIZMA

Pavel Fonda

Koncem februarja se je ves kulturni svet spomnil 100-letnice rojstva ustanovitelja skavtske organizacije, Roberta Stephensona Smitha Baden Powella. Slovenski skavt, ki se je uvrstil v veliko družino skavtske organizacije se spominja s temi vrsticami moža, ki je položil temelj naši organizaciji.

BADEN POWELL se je rodil v Angliji 22. februarja 1857. Oče je bil anglikanski pastor, zelo učen mož, eklektičnega duha, mati pa močnega in čvrstega značaja.

Imel je komaj tri leta, ko mu je umrl oče. Številna družina (14 otrok), je ostala pod strogo oskrbo matere, ki je bila glede vzgoje mišljenja, da si morajo sinovi sami pripraviti bodočnost. Sam Baden-Powell je pozneje tako govoril o materi: »Vsa skrivnost moje mladosti je v osebnosti moje mate-

re. Kako je tej čudoviti ženi uspelo, da nas je vzgojila na tak način, da nihče od nas ni zašel na slabo pot in kako ni ona sama podlegla naporom, tolikim skrbem in težavam, ne vem in ne morem razumeti.«

In mali Stephenson, je delno s svojo iznadljivo stjo, delno s svojo željo po pustolovščinah, v težkem življenju hitro napredoval po »bombnih eksplozijah« — kakor sam pravi v svoji dobrodružnosti. Ko je bil star 13 let, se je prvič znašel pred tako »eksplozijo«; izdelal je bil namreč pri sprejemnem izpitu v edimburškem Fettes College-u. Tukaj je trčil ob disciplino in šolsko natančnostjo starih učnih metod, ki so se trudile, da bi razvile um, v škodo osebnosti in njenih lastnosti. Ko je prišel, malo pozneje, iz Edimburga v londonski zavod Charterhouse, in od tod v Godolming, mu je postal še bolj zoprni študij matematike in klasičnih ved.

Začel se je oglašati v njem boj med umom in fantazijo, med duhom in čuti, med dušo in telesom. Nedelavnost in mir enih se nista skladala z delavnostjo in nemirom drugih, medtem ko je moglo pravo vzkaliti le iz ravnovesja obeh. Uspehe je imel tudi v slikarstvu in nastopanju. »Moje kla-

sično znanje — tako priznava v svoji avtobiografiji — ni bilo boljše od matematičnega, a ne vidim, kako in kje bi mi lahko katera koristi'a.« Ko se je 1876. leta udeležil nekega vojaškega natečaja, je izdelal drugi po točkah za konjenico; četrti pa za pehoto. Izbral je prvo in bil je nameščen v Indij pri 13. regimentu Huzarjev.

Tukaj se začenjajo njegove velike izkušnje, ki so se izpopolnile prej v Afganistanu, potem pa v Južni Afriki, kjer se je odlikoval predvsem v znameniti obrambi Mafekinga pred Buri (1899), v kateri je uporabil tudi nekaj tamkajšnjih fantov. Ti majhni pomagači so na Baden-Powella močno vplivali in njegov opazovalni duh je imel priliko, da je preučil njihov značaj, da pokažejo svoje naravne darove.

Vojska je bila njegova sreča; od stopnje do stopnje, samo po izbirnih povišanjih, je prvotni podnadrednik postal general konjenice. Takrat je bil Baden-Powell star 42 let.

»V tej dobi svojega življenja — nam sam pravi — sem imel priložnost obiskati mnogo tujih dežel in sem služil v Indiji, v Afganistanu, v Južni in Zapadni Afriki in v Egiptu. Življenje športa, vojn in pravega prijateljstva, tudi življenje težav, boleznih in ločitev, v vsem tem je bilo dosti sence, zaradi katere še bolj cenim sončne dni.«

Sad teh njegovih izkušenj je knjiga »Aides to Scouting«. To je nekak priročnik za izobrazbo vojakov in ga je avtor sam zelo uporabljal. Pozneje so knjigo uporabljali v vojski sploh, ker je vsebovala vse to, kar mora vojak vedeti. Knjiga je začela vzbujati zanimanje tudi v šolskem okolju, kjer je nekako spremenila stare pedagoške metode. Baden-Powell je bil prisiljen, da je nekoliko spremenil knjigo in da jo je uporabil ne več samo za vojake ampak, spremenjeno, tudi za mladino, med katero je knjiga vzbudila veliko zanimanje. Zaradi uspeha te knjige je avtor začel izdajati v nekem časopisu spise pod naslovom »Kramljanje pri tabornem ognju«. Te spise je pozneje združil v knjigi »Scouting for boys«, ki je postala danes uraden tekst mednarodnega skavtizma.

Baden - Powell

SKAVTSKA MOLITEV

GOSPOD JEZUS, DAJ,

- da bo moja vest prema kot visoka smreka, ki se dviga proti nebu;
- da bo moja velikodušnost kot studenec, ki vedno daje in se nikdar ne izčrpa;
- da bo moja duša kristalno čista kot potoki, ki jih rode brezmadežni snegovi;
- da bo moja volja kot granit, ki se ne okrši;
- da bo imela moja mladost po vseh gorskih stazah Tebe za druga svoje neprestane poti navzgor;
- da bo križ ob poti kakor srečanje s prijateljem. In tako bodi vedno!

Z izdajo te knjige se je začelo za Baden-Powella drugo življenje. Takrat se je tudi oženil z Mrs. Olave St. Clair Soames.

Edward VII., ki je takoj spoznal socialno korist skavtizma, je svetoval svojemu generalu naj opusti vojsko in naj se posveti popolnoma skavtizmu. To je Baden-Powell tudi sprejel.

Skavtska načela je preizkusil na taboru na otoku Brownsea (1907). Tabor se je obnesel bolje kakor je sam mislil. Tako je aprila 1908 bila uradno ustanovljena organizacija skavtov ali »Mirovni izvidniki«, v nasprotju z »Izvidniki v času vojne«. 14. aprila 1908 je prvič izšel »The Scout«, časopis, ki izhaja od takrat točno vsak teden.

Po načinu fantov iz Mafekinga, so tudi skavtje razdeljeni v čete, ki se delijo v vode, ti so sestavljeni iz sedmih skavtov. Vsak vod ima svoje samostojno življenje pod vodstvom vodnika, kateremu pomaga podvodnik. Vsak skavt ima pa v vodu svoje opravilo. Tudi kroj je Baden-Powell preizkusil prej v Mafekingu potem pa v kolonijalni policiji, katero je sam ustanovil in iz katere je vzel večino misli in načel za bodoče »Mirovne skavte«; poleg načel je vzel tudi geslo: »BE PREPARED« — »BODI PRIPRAVLJEN«!

Vzporedno z glavno organizacijo so začeli delovati še Volčiči, ki so nekako povezani s Kiplingovo »Knjigo o džungli«, katere glavni junak je mali Mowgli, prijatelj živali in zveri. Volčiči so dečki do 10 leta starosti.

Kmalu za temi so se pojavili »Rovers«, to so skavtje med 18 in 21 letom. Ti imajo ideal v nekdanjih vitezih. Njih načela so vzeta v »Rovering to Succes«, ki jih je napisal Baden-Powell sam.

Istočasno so začele svoje delovanje tudi skavtinja, na podobni podlagi kot skavtje. Skavtinja pa je vodila Lady Baden-Powellova.

Potem ko je videl veliki angleški vzgojitelj skavtizem razširjen in sprejet po vsem svetu, potem ko ga je preizkusil na raznih »Jamborees« (mednarodni skavtski tabori), je PRVI SVETOVNI POGLAVAR SKAVTOV, 84 letni Powell mirno zatisnil svoje oči v Keniji, medtem ko je divjala druga svetovna vojna: 8. januarja 1941.

Med knjigami, ki so izšle lansko leto, omenjamo:

MARIJANA MAROLTA: ZORI, NOČ VESELA. Roman je napisal umetnostni zgodovinar Marolt, ki je doma z Vrhnike, živi pa v Argentini. Kot umetnostnega zgodovinarja so v prvi vrsti zanimala umetnostna vprašanja. Zato sta v romanu glavni osebi slikar Janez Wolf ter učitelj, organist in skladatelj Leopold Cvek. Dejanje se odigrava med leti 1860 do 1870 na Vrhniki in v njeni okolici. Jedro knjige predstavlja popis Wolfovega slikanja vrhniške župne cerkve, ob njem pa je pisatelj razgrnil življenje slovenskega trga pred 90 leti. Temu je dodal še druga bolj ali manj pomembna zgodovinska dejstva, ki dajejo knjigi širino in polnost. Osebe so plastične, a preveč idealizirane. Mnogo je tudi posrečenega humorja, šibkost knjige pa je v tem, da pripoveduje pisatelj vse preveč na dolgo in na starinski način.

MARTIN JEVIKAR

FRAN ERJAVEC: »KOROŠKI SLOVENCİ« I. 1955 in II. 1956. V založbi Mohorjeve družbe v Celovcu sta izšla I. in II. zvezek Erjavčeve zgodovine Koroški Slovenci. Delo je najprej izhajalo kot podlistek v tedniku Kronika — Naš tednik. Pisec na poljuden način predstavlja Koroško in nje slovenski življenjski in naselitveni Slovencev do razsvetljenstva. Prvi zvezek je skrbno pripravljen. Hvalevreden je dodatek, ki prinaša seznam koroških knezov, kronologijo koroških Slovencev ter seznam krajev in imen. Drugi zvezek obravnava dobo reformacije in katoliške obnove. V tem delu pisec ne obravnava več zgolj zgodovine Koroške, ampak posega preko vse slovenske zemlje tudi v širši svet in dogodke, ki so odjeknili tudi v naši narodni zgodovini.

BOGO GRAFENAUER: ZGODOVINA SLOVENSKEGA NARODA« I., II. in III. zvezek. V založbi Kmečka knjiga v Ljubljani so izšli v letih 1954, 1955 in 1956 trije zvezki naše narodne zgodovine. Po Gruden-Malovi zgodovini, ki jo je oskrbel Mohorjeva družba v Celovcu in Celju, smo Slovenci pogrešali obširnejšo knjigo o lastni zgodovini. Prof. Milko Kos je izdal že v ponatisu Zgodovino Slovencev, a je obdelal le dobo od naselitve do XV. stoletja. Sedaj se je lotil dela prof. Bogo Grafenauer in Kmečka knjiga je prevzela založništvo. Prvi zvezek obravnava dobo od naselitve do uveljavljenja frankovskega fevdalnega reda. Drugi zvezek podaja fevdalno dobo do kmečkih uporov, tretji zvezek pa prvo krizo fevdalne družbe na Slovenskem, začetek kmečkih uporov, turške napade in pojav protestantizma. Vse tri knjige prinašajo v osvetlitev dogajanj primerne zemljevide in fotografije.

Kar moti bralca, je včasih preostra sodba dogodkov, zlasti tistih, ki so v zvezi s Cerkvijo in verskimi tokovi. Pisec postavlja Cerkev vedno med temne sile, ki ovirajo polet svobodnega duha. Kjer že mora, le težko priznava Cerkvijino mesto in vlogo, ki ji objektivno pripada.

KNJIŽICE. Ceneno, priročno in predvsem poučno čtivo za vse so knjižice: Veliki teden, Leta človekova ter Lurd ob stoletnici. Zamisel teh knjižic je posrečena. Nakratkih in zgo-

Sama sem bila v svoji sobi. Gledala sem knjige in zvezke na omari. Mnogo je bilo starih in novih knjig. Bile so mi zveste prijateljice skozi vsa dijaška leta. Vedno sem se ozrla nanje z nasmeškom, odkar sem končala šolo. V vsaki knjigi je bilo narisano kakšno srce, ime kakega svojega sodijaka, kakšen neumen verz, ki ga je napisala moja neokretna roka. Same dijaške neumnosti, zato sem se vedno smejala, ko sem jih prijemala v roke.

Tistega dne vsega tega ni bilo. Na mizi je bil že pripravljen kovčeg z oblačili, v drugi kovčeg sem začela devati knjige. Rada bi vse odnesla s seboj, morda mi bodo kdaj koristile, a nisem imela dovolj prostora; nositi veliko prtljage po svetu, pa ni preveč prijetno. Naposled sem vzela iz omare velik zavitek. V njem je bila shranjena diploma. Ta list tako majhen, tako lahak, je bil vse moje premoženje. V njem je bil skrit trud dolgih dijaških let. Vanj je bila vkovana očetova skrb, njegova žuljava dlan in njegov zaslužek, da me je lahko vzdrževal. Da, očetov zaslužek! Ob misli na svojega očeta, se mi zgane nekaj v prsih. Oče, kaj Vam je storila vojna? Zakaj ni pri nas več tiste družinske sreče, ki nas je vezala skupaj? Zakaj je naš dom že dvanajst let razbito ognjišče? Zakaj je vsak Vaš korak krvav? To vprašanje me muči vsako jutro in vsak večer, ko sem Te videla sedeti pred hišo. Zrl si na njive. Tako rad bi stopal vanje in jih zoral, a ne moreš. Tvoje poteze na obrazu mi govore: »Zakaj ne morem, zakaj sem postal invalid? In Ti, čemu si ne poiščeš dela, kakršnega koli?« Vse to sem brala na diplomih, vse to je bilo skrčeno v njej. Brala sem tudi toplo materino ljubezen, ki me je spremljala vedno in povsod. Bila mi je kot žareč svetilnik, ki kaže obupanemu ribiču pravo pot v pristan. Takrat bi najraje zakričala, da bi me slišali do glavne ceste. Da, tja do našega studenta! »Kaj ti pomaga ta list tu, ko pa službe ne dobiš, niti če se postaviš na glavo. Moraš v tujo državo, če hočeš učiti!«, — so mi šumele v ušesih besede sosedove Klare. Hitro sem skrila diplomu v kovčeg in hude slutnje so izginile, srce se je umirilo.

Sla sem na vrt, na sadovnjak, mimo gmajne na naš hrib. Prišla sem do »Jugeljca«. Tam so bili kosci, prepevali so. Kaj bi ne, mladi so bili in sonce jih je žgalo v lice. Ustavila sem se in sedla v travo. Pod mano je ležala tiho in spokojno v sončnem objemu Nabrežina. Na desni strani sta se razprostirali vasi Praprot in Šempolaj; tam daleč pa je bil devinski grad in Tržič. Na levi Sv. Križ, proseški zvonik in del Opčin. Tu je moj pogled obvisel. Čeprav je še tako pust, majhen in skromen ta košček Krasa, čeprav je na njem sama skala, gmajna in brinje, vseeno ga ljubim! Zato, ker je del naše zemlje, prepojene s krvjo naših dedov, del tudi mene same. Priklenjena sem na siromajno grudo z vsem srcem! Zategadelj je toliko bolj žalostno moje slovo.

Tam daleč se blešči morje, na njem otok s cerkvico barbanske Matere božje. Tudi morje mi kliče in sviri, naj ostanem. »Tudi zate bo zasvetilo sonce sreče in Ti prineslo delo; samo ostani tu, ostani!«, mi govorijo valovi, ki butajo ob skale.

A jaz ne morem, ne morem živeti brez dela. V meni je nekaj močnejšega. Da, veselje in ljubezen do poklica! Nočem utoniti v morju, ker je že dovolj potopljenih naših ljudi. Grem, vem, da bo prišla marsikatera ovira, težava in malo zaslužka. A kaj naj čakam tu? Morda na zlato zvezdo, da pade z neba? Jaz hočem delati, žrtvovati se za mladi rod. Vzgajati hočem nedolžno deco, ki ne pozna še gorja. Božati otroke po tistih razkuštranih glavah, gledati v njihove očarljive očke, ki ne znajo tajiti ter jih učiti, da bodo ljubili slovensko besedo. Kdo mi bo pomagal pri vsem tem? Ti, Marija barbanska!

Doma sem. Pripravljena za odhod. Z očmi še poslednjič božam ta kamniti svet, bolečina zaskeli v srcu, a le za trenutek.

Beg z grude

JUST VRABEC

Goriški slavček Simon Gregorčič je napisal lep slivospev kmečki hiši. In prav je imel. Iz kmečkih hiš je izšla večina naših slavnih mož, kmečka hiša in gruda sta bili skozi stoletja vir našega narodnega življenja, ki se ni nikdar izčrpal. Kdor je zvezan z zemljo, ta jo ljubi in ji ostane zvest. Naši očetje, dedje in pradedje so nam v trudu in znoju gojili in ohranjali zemljo, ki jo lahko imenujemo narodno hišo. Naše matere in stare matere so v krščanski ljubezni in nesebičnosti podpirale njene tri ogle; rodile so sinove in hčere, da je rod ostal in dobival nov življenjski sok.

Danes pa se je nekaj spremenilo. V modernih časih so prinesle nove tehnične iznajdbe velike spremembe v naše domove in zlasti na našo grudo. Svet mora iti naprej, ure napredka ne moremo ustaviti, pač pa moramo pomisliti, kaj je storiti, da bo ostal nekako ohranjen rezervar tiste zdrave življenjske sile, ki poganja našemu rodu kri po žilah in skrbi za njegovo življenjsko ter kulturno rast, kot sta doslej vedno delali slovenska kmečka hiša in slovenska rodna gruda.

Razumljivo je, da si želita kmečki fant in kmečko dekle izboljšati svojo življenjsko gladino. Rada bi postala enaka mestnim ljudem. Hitita v mesto ali celo v daljne, tuje zemljine. Dekleta vabijo nylonske nogavice, trajni kodri in lagodnejše uradniško ali sploh mestno življenje. Zato zapuščajo domačo hišo in grudo in bežijo v mesto. Ni jim za domačega fanta, ki mora obdelovati zemljo in opravljati živino. Poročiti se želijo z uradnikom, stražnikom, orožnikom, boljšim delavcem, s takim, ki bo dobival tudi pokojnino. Prav tako želi fant dobiti lažje delo v mestu. Zemlja postaja prazna, ni več dovolj pridnih rok, ki bi jo z ljubeznijo gojile. Prodajajo zemljo, prodajajo hiše, podjetja. V mestu pa se ta dekleta in fantje zgube v drugem, tujem okolju, in tudi zemlja, ta večna čuvarica vsega, kar je tako naše, prehaja v tuje roke. V mestu so spet druge težave. Tudi tisti, ki ne pozabijo, kaj so bili, dostikrat nimajo otrok. Imamo šole in učitelje, praznijo pa se šolske klopi...

Kaj naj storimo, da bi pristni življenjski sok ne usahnil? Kaj storiti, da bi nam zemlja in kmečka hiša postala spet ljuba in privlačna, da bi tudi mi lahko rekli svojim otrokom, kakor so nam rekli naši predniki: izročamo vam v varstvo svetinje, ki smo jih sprejeli od mater in očetov. Glejte, da boste neomaževane in zdrave izročili tudi vi naprej, iz roda v rod...

Mislím, da je treba vzbuditi v mladini predvsem več ljubezni do doma. Storití moramo, da otroke navežemo na rodno zemljo. Poiskati moramo vse možnosti življenja in izboljššanega življenja doma. Mislím, da je še dosti možnosti izrabe naravnih danosti, izboljššanja in napredka v kmetijstvu, vinogradništvu, sadjarstvu itd. Več podjetnosti. Tujski promet je danes zelo važen, le nuditi moramo zahtevnemu sodobnemu turistu vse, kar si že i. In trgovina — zakaj na primer trgujejo s Slovenijo in sosednimi republikami vsi, le Slovenci ne. In dobiček gre v tuje roke. Ali nam ne manjka spretnosti in iznajdljivosti!

Razpršimo tudi oblake o najlepšem življenju drugod. Mnogim se zdi, da je le drugod lepo, samo doma ne. Mislíjo, da je lepše v tujem mestu pometatí ceste kot pa bití gospodar ali pa delavec na lastni zemlji.

Vrnimo se nazaj! Zazrimo se v svoj svet. Lep je. Dvignimo njegove zaklade. In osrečili nas bodo.

ščenih straneh nam knjižice podajajo potreben verski in življenjski pouk. VELIKI TEDEN nas uvaja v skrivnost Kristusove žrtve in božjega načrta o odrešenju. LETA CLOVEKOVA podajajo smernice fantom in dekletom na poti skozi življenje in navodila za srečo v družinski skupnosti. LURD OB STOLETNICI pojasnjuje skrivnost Marijinih prikazovanj v Lurdu in predstavlja doprinos k stoletnemu jubileju Marijinega zmagoslavja, dušne tolažbe in telesnega zdravja, ki ga deli Marija v Lurdu vsem onim, ki so po božjih načrtih za to odbrani.

MAKS SAH

SVOBODNA MEDNARODNA AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI s sedežem v Parizu in ki združuje v svojih vrstah najuglednejše znanstvenike vseh narodov izza železne zavese, je imenovala dne 23. marca t. l. za svojega rednega člana tudi pesnika in pisatelja dr. TINETA DEBELJAKA in umetnostnega zgodovinarja dr. MARIJANA MAROLTA, oba živeča sedaj v Argentini. Izmed Slovencev so doslej člani te akademije že prof. St. Bajič, zgodovinar Fran Erjavec, narodopisec in arheolog R. Ložar, mikrobiolog Fr. Mihelčič, kemik Mar. Rebek, pravni zgodovinar B. Vošnjak, kemik L. Žagar, kancerolog Fr. Zajdela, cerkveni zgodovinar Jos. Turk in kanonist Al. Odar. Obema novoimenovanima članoma te ugledne znanstvene ustanove čestitamo.

Znani tržaški slikar LOJZE SPACAL, ki je razstavljal pred kratkim v Trstu, kakor smo poročali v prvi številki Mladike, razstavlja sedaj v Parizu.

V drugi polovici marca pa je razstavljal v tržaški mestni galeriji AVGUST ČERNIGOJ. Razstava je zelo dobro uspela.

Pevac Koroške v barvi je poleg slovenskega slikarja Avgusta Čebulja tudi WERNER BERG, sicer Nemeec po rodu, ki pa se je preselil na Rutarjevo, to je kmetija na južnem koncu Koroške. Že 26 let živi ta slikar na samotni planinski kmetiji sredi Slovencev. Slovenski obrazi in slovenska zemlja so našli odmev v njegovem srcu in na njegovih platnih. Postal je pravi prijatelj svojim sosedom. Tako razlaga v barvi nemški človek lepoto Koroške in poje lepo pesem zemlji in ljudem.

V Torontu je mladi slovenski slikar BOZO KRAMOLC, ki se je po krajšem bivanju na Koroškem po koncu vojne preselil v Kanado, tam priredil lepo uspelo razstavo svojih grafik v družbi s kanadskim slikarjem J. Griffithom. Ta razstava se je zaključila dne 7. februarja, a v drugi polovici istega meseca pa je Kramolc priredil lastno osebno razstavo, ki je obsegala njegovo delo v razdobju 1954-1957. Nadarjeni slikar se je v Kanadi zelo dobro uveljavil. Je tudi spreten in prefinjen ilustrator, kot kažejo njegove risbe k Jakopičevi pesniški zbirki »Vrbova piščalka«.

JOŽE PETERLIN

KULTURNO DELOVANJE V GORICI

Dramski odsek SKPD iz Števerjana je dne 13. jan. gostoval z Jalnovo dramo »Srenja« v treh dejanjih. Igra je dobro izpadla, udeležba občinstva zadovoljliva.

Dne 18. jan. je SKPD iz Gorice priredilo I. kulturni večer posvečen vzhodnim cerkvam. Č. g. Stanko Janežič je predaval o Rusiji in Fatimi; č. g. Pavel Krajnik pa o Dostojevskem. Med odmori so člani SKPD recitali ter odpeli nekaj ruskih pesmi. V tretjem delu smo videli na platnu izbor ruskih ikon.

Dne 27. jan. je SKPD iz Gorice pripravilo **II. kulturni večer** posvečen katoliškemu tisku. Na programu je bil govor dr. M. Saha iz Trsta. Sledil je zanimiv film.

V Doberdobo je dne 3. febr. cerkveni zbor ter deklinški krožek pripravil **kulturni večer** posvečen proslavi pesnika S. Gregorčiča. Predavala je pesnica Ljubka Šorlijeva. Nastopil je tudi deklinški in moški zbor pod vodstvom č. g. B. Breclja ter recitatorji.

Dne 6. febr. je SKPD iz Gorice priredilo **III. kulturni večer** besedne in glasbene umetnosti, ki so ga izvajali mladi ustvarjalci iz Gorice in Trsta.

Dne 9. in 10. febr. je SKPD iz Gorice priredilo **glasbeni koncert** »Veselih fantov«. Na sporedu je bil mandolinistični orkester, ki ga je mojstrsko vodil dirigent M. Debenjak. Sledile so umetne pesmi, ki jih je odpel oktet »Planika« pod vodstvom F. Valentinčiča. Kot tretja točka je bila »Humoreska«, ki jo je napisal in pripravil M. Mazora; slednjič vokalni duo S. Reja — Valentinčič, ki sta ob spremljavi harmonike izvajala izbor narodnih pesmi po zamisli odličnega harmonikarja D. Klanjščka.

Dne 16. febr. je SKPD iz Gorice priredilo **IV. kulturni večer** posvečen spominski proslavi skladatelja Lojzeta Bratuža ob 20-letnici njegove prerane smrti. Na sporedu je bil govor o Lojzetu Bratužu, ki ga je izvajal prijatelj pokojnega skladatelja dr. T. Simčič. Nato je sledil pevski spored, ki je vseboval nabožne, narodne in umetniške skladbe L. Bratuža. Izvajali so jih moški in deklinški zbor SKPD pod vodstvom prof. M. Fileja, oktet »Planika« SKPD pod vodstvom F. Valentinčiča, moški zbor »Soški fantje« pod vodstvom I. Bolčine ter otroški zbor Marijinega vrta pod vodstvom E. Chiabai.

Dne 17. febr. je SKPD iz Gorice organiziralo **četrti sestanek** organistov štandreškega dekanata.

Dne 24. febr. je SKPD iz Gorice priredilo **V. kulturni večer** posvečen dramaturgu A. T. Linhartu. Predaval je prof. dr. M. Šah iz Trsta. Člani Slov. odra so nam odigrali na odru prizor »Cojzovo omizje« po zamisli M. Jersa. Sledil je nato zanimiv film.

SKPD iz Števerjana je dne 24. febr. organiziralo **kulturni večer**. Gostovalo je SKPD iz Gorice s sporedom glasbenega koncerta »Veselih fantov«.

MIRKO FILEJ

SLOVENSKI KULTURNI KLUB

SKK nadaljuje s svojimi večeri vsako soboto. V marcu in aprilu so bili posvečeni:

9. marca je obiskal klub dr. Lojze Škerl. Predaval je o Tomažu Akvinskem.

16. marca: šesti glasbeno-literarni večer.

23. marca je predaval dr. Matej Poštovan o spoznavanju človeka.

30. marca je imel predavanje prof. Bojan Pavletič o vzponu na Himalajo. Predavanje so dopolnjevale skioptične slike.

31. marca je imel SKK v Sv. Križu literarni večer. Literarne točke so popestrili člani Slovenskega odra s kratkimi dramskimi prizori.

6. aprila je bil sedmi literarno-glasbeni večer. Gostovali so mladi goriški literati. Od domačih je bral L. Valenčič pesmi Marija Mavra, Evelina Umekova pa je prebrala svojo črtico Grenka kava in ljubezen. Večer so obiskali: prof. M. Filej, pesnica Ljubka Šorlijeva in M. Komac, ki je večer vodil.

NJENA POMLAD

VIJOLICA FONDA

Dekliška soba. Zunaj pomlad. Ves hrib zeleni in sonce je umito. Kako čudovit dan je danes za Maro in za njenega fanta. Bogve kaj dela prav zdaj, v tem trenutku, kaj misli. Srečna je. Vsaj Anici se zdi, da mora biti srečna.

Se nekaj mesecev in bo konec učenja. Pustila bo šolo in čez leto ali dve se vzameta. — Kako hitro je prišlo vse! Morda se poznata kakih šest mesecev.

Ko bi si mogla tudi Anica tako oddahniti! A še sanjati je preveč bajno zanjo. Kaj šele, da bi delala načrte.

»Kam pojdeš danes, Anica?« Oče je pogledal v sobo in vprašal.

»Nikamor, doma ostanem.«

»Prav nikamor? Saj je nedelja.«

»Ne, ne. Učiti se moram.«

»Ubožec moj mali. Ti se moraš vedno učiti.«

Nalahko je skomizgnila z rameni in oče je zaprl vrata za seboj.

Da, vedno. Saj se ne uči vedno, saj tudi lenari. In še kako! Včasih po cele dneve ne naredi nič pametnega. A vse se tako neznansko vleče. Še štiri, pet let preden bo vsega tega konec. — In takrat bo res zaključek? Tedaj bo treba začeti znova s službo. — Oh, da, dobila bo univerzitetno diplomo, bodočnost ji bo zagotovljena, v družbi bo lahko dosegla mesto, ki ji pripada. In kako so starši ponosni nanjo!

A zakaj vse to? Ali je res tako nujno in bistveno imeti diplomo?

»Kaj delaš, Anica, se učiš?«

»Da, mama.«

»Kar daj se. Saj bo kmalu konec.«

»Kmalu, mama?«

»Si naveličana, kaj? — Anica, zakaj jočeš?«

»Nič, mama, nič.«

»Otrok, kaj ti je? Povej mi.«

»Trudna sem.«

»Pusti za danes. Pojdi kam ven ali pa leži.«

»Saj ni to, mama.«

» — Hočeš pustiti šolo?«

V maminih očeh se že lesketajo solze žalosti. — Njej pa je, kot da jo vse teži in da bo vsak trenutek klonila. A pogleda mamo. Ne, ne sme. Zaradi nje ne sme. — Ne odgovori. — Mama jo stisne za trenutek k sebi, nato odhiti iz sobe. — Anica ostane brez misli, žalostna in s težko glavo.

Zdrzne se. Vstane in hoče iz sobe. Vrne se in stopi k oknu. V kuhinji ropota. Anica ve: mama spravlja pomito posodo in sedaj bo likala; čeprav je nedelja, je ves teden delala in še v nedeljo nima miru. — In Anica ve tudi, kako je sedaj mami težko pri srcu.

»Oprosti,« zamrmra in skeli jo v duši. — Zakaj je taka, namesto da bi hvalila Boga za to, kar drug'm ni dano?

Okno je sedaj nastežaj odprto in sveža sapica boža Anici obraz. Kakšen opojen vonj po pomladi! Globoko vdihne in nasmeh ji razžari lica.

Kakšne neumnosti! Le kako da se jim včasih prepusti? — Z leve strani prihajajo sedaj zvoki obabljenih plošč. Vrtljak je začel igrati bolj zgodaj, danes je praznik in je pomlad. Na nogometnem igrišču se derejo ljudje. Kakšni neumneži! — A še vedno boljši kot Anica, ki ne zna uživati pomladi.

Ne bo se učila sedaj, ne more. Pojde in potolaži mamo. Pomagala ji bo pri likanju in ko bosta obe prosti, bosta pokramljali kot po navadi, zaupno, na pol skrivnostno. Anici pa se bo zazdelo, da je pet let zelo kratka doba in bodo minila tako hitro, kot lahko mine lepa pomlad.

Prikaz velikega življenja

DUŠAN JAKOMIN

Nešteto dram in dramskih slik govori o dobi prvega krščanstva. Posebno mnogo jih je iz časa prvih mučencev in o trpljenju Kristusa samega. Pasijonske igre so znane pri vseh krščanskih narodih. V Oberammergau na Nemškem igrajo Pasijon vsako leto več časa in so po svoji posebnosti postale te predstave slavne po vsem svetu. Tudi Slovenci smo igrali že nekdanj Pasijon in so tako nastali tudi naši najstarejši pasijonski teksti. Pred zadnjo vojno je igralo Pasijon vsako leto za Veliko noč Narodno gledališče v Ljubljani kot največja slovenska gledališka ustanova, pa tudi različni ljudski odri na deželi. Zelo dobro pasijonsko igro je napisal igralec in režiser v ljubljanski drami, Edvard Gregorin z naslovom *V času obiskanja*.

S popolnoma drugačnimi, mnogo bogatejšimi sredstvi razpolaga film. Na filmski trak so zajeli med množico dogodkov predvsem dobo mučencev. Nastali so veliki filmi, kot je n. pr. Tunika, Gladiatori, Fabiola. Pogosto je filmski operater zajel življenje svetnikov, celo dogodke v Fatimi in Lurdu. Predvsem zadnja dva filma sta močno prepričala tudi sodobnega gledalca.

Filmski objektiv pa tudi ni mogel mimo največjih in najpomembnejših dogodkov krščanskega odrešenja: dogodkov Velikega tedna. Književnosti in gledališču se je danes pridružil film in nas na prepričljiv način vabi k premišljevanju velike ljubezni — k odrešenju in zmagovalstvu križa.

Omenjamo štiri filme, ki govorijo o tem problemu: *Sin človekov*, *Golgota*, *Judežev poljub* in *Marija iz Magdale*.

Film »Sin človekov« na čudovit način približuje obraz Kristusov pod bi Svetega pisma. »Golgota« je lep prikaz velikega trpljenja božjega Sina, ki doseže na Golgoti svoj višek. »Judežev poljub« je prikaz življenja Kristusovega izdajalca in njegov notranji boj med vero v Učenika in politično ambicijo. »Marija iz Magdale« pa je prikaz spreobrnjenja grešnice Magdalen.

Morda niso še vsi ti filmi dosegli popolnosti. Filmu se odpirajo še nove možnosti in nove izpopolnitve. A ni dvoma, da bo krščanstvo tudi v filmu doseglo prelep dokument in razlago in doživelo tudi v njem prelepo poveljanje.

MIRANDA ZAFRED

FILM

Ceprav so odkrili kinematografijo šele v drugi polovici prejšnjega stoletja, je vendar do danes zelo napredovala. Pred nekaj leti je bila filmska tehnika še zelo nepopolna, danes pa lahko vidimo na filmskem platnu vse mogoče: od temnega podzemlja do neskončnega vsemirja, od večnih ledenikov do ognjenega puščavskega peska. Izumitelja kinematografije se nista popolnoma zavedala velikega pomena svojega izuma za poznejši rod.

Pred odrsko umetnostjo ima film to prednost, da si prizori hitro sledijo; igralec ne govori samo z besedami, temveč tudi in predvsem z izrazom obraza. Zato nas film lahko veliko bolj prevzame kot kaka drama.

V današnji dobi je kino najbolj razširjena, pa tudi najcenejša zabava. Množice pritegne nase, predvsem pa mladino. Toda kot vsako človeško delo, je tudi kino prinašalec dobrega in zla. Od nas je odvisno, kaj izberemo. V večjih mestih imamo velike možnosti izbire. Mnogo filmov nam niti z umetniškega, niti z etičnega vidika ne nudijo ničesar. Pameten človek bo šel mimo njih. Ogleдали pa si bomo tiste filme, ki so res na umetniški višini in nam nekaj povedo. Večkrat je tudi film velika umetnina in jo je treba pravilno ceniti. Oglejmo si tedaj tiste filme, ki res to zaslužijo, opustimo pa tiste, ki nam ne morejo ničesar dati.

Ne dajmo se vplivati od raznih reklam, zakaj skoro vedno velja, da reklamo narekujejo le trgovski nameni, ki hočejo privabiti čim več gledalcev.

Nekaj zanimivosti iz filmskega sveta:

JETNIK je film, poln problemov; njegova moč je v dialogu, dvogovoru. Policija, ki je aretirala nekega škofa, uporablja vsa mogoča sredstva, da bi ga telesno in moralno strla, zato najbolj pogosto uporablja psihološke skušnjave. V tem strašnem notranjem stanju mu privedejo mater, mu obujajo vso žalostno preteklost otroških let. Končno uspe sodniku zlomiti voljo. Na robu blaznosti, obtoženec prizna zločine, ki jih ni storil: je kradel, izdajal, deloval proti državi in vse to iz ošabnosti.

Trden in jeklen značaj, ki se je hrabro boril proti vsaki krivici in diktaturi, je padel do največjega ponižanja. Ljudstvo, ki je prej obževalo svojega škofa, ga sedaj zavrže, sovraži, zaničuje...

A tudi sodnik je človek: začne se sramovati svojega »umotvora«, razjeda ga nemir; on sam ve, kaj je napravil. Prizna sam sebi, da je pravi zmagovalec škof, čeravno strt. Škofa pa čaka strašna obsodba, hujša kot smrt: moral bo spet med ljudstvo, ki ga sedaj sovraži do skrajnosti.

Film zaključí nek glas: Prišel bo dan, ko bo ljudstvo spoznalo in sodilo!

Film ni močan po umetniški strani, pač pa v napetosti. Prikaže nam v živi sliki najbolj tragično in sramotno dejanje sedanje dobe: skrunitev človeške osebnosti.

Režija Petra Glenneville-ja, čeravno ni brez nedostatkov, je zadela svoj dramatični cilj. Mogočen vtis pa napravi igra igralca Aleca Guinness-a. Če smemo dodati še osebno vest, poudarimo, da je bil verjetno prav ta film za priznanega angleškega igralca povod za spreobrnitev h katoliški Cerkvi.

Film priporočamo vsem, ki se zanimajo za aktualne probleme.

Prizor iz filma »Jetnik«

Premagana preteklost

Majhnemu človeku in majhnemu narodu je težko živeti samostojno življenje med velikimi. Vedno mora iskati opore in razumevanja. Živi v stalni defenzivi. Vedno znova se mora uveljavljati. Biti mora priden, podjeten in imeti mora veliko voljo do življenja.

Danes je gotovo vse preveč malodušja med nami. Preveč strahu in bojazni. In preveč obremenjenosti s preteklostjo. Morda pogosto preveč preračunanosti in osebnega koristoljubja.

Čas išče ravnovesja. Za to je danes anahronizem stalno in neprestano sklicevanje na preteklost, češ, sosednji narod bo nas za vsako ceno uničil, saj ga poznamo. Strah ni na mestu, **če ostanemo ti in mi vsi to, kar smo — pripadniki svojega naroda.** Ne samo eden, ali nekateri, ampak vsi. Potem je vsaka bojazen izključena. In če mi vsi **spoštujemo in cenimo svojega soseda** — narod, ki je kulturno, življenjsko sposoben in velik. Če se pri njem učimo tega, kar ima velikega in pozitivnega.

Dva naroda — vsak ima svoje sposobnosti in odlike. Stotletja živita na istih tleh in bosta živela dalje. Ustvariti lepo socialno sožitje — dva naroda, s svojimi čudovitimi posebnostmi:

Italijanski z romansko spretnostjo, duhovitostjo, iznajdljivostjo in velikopoteznostjo. S svojo občutljivostjo, izrednim estetskim okusom, narod velike tradicije in izkušenosti.

Slovenski s slovansko dušo, človek, ki je bolj redkobeseden, pa zato bolj vrta vase, v globino, ki je natančen in precizen, včasih naravnost pikolovsko nepremakljiv, s svojim mesijanskim poslanstvom, da bi bil most med obema, oziroma

med tremi plemeni: slovanskim, germanskim in romanskim. Narod na meji svetov, ki mu je Bog zaradi majhnosti dal zmogljivost in sposobnost, da se z lahkoto prilagodi in nauči tujih jezikov — morda prav zato, da bi bil posrednik.

Ob zaključku lanskega šolskega leta je pregledal naše šolsko delo dr. Salvini, nadzornik v prosvetnem ministrstvu v Rimu. Ta veliki italijanski slavist, esteta in plemeniti Rimljan je tedaj nekako takole označil našo vlogo v Italiji:

Slovenci imate to prednost, da z lahkoto obvladate slovanske jezike. Italija potrebuje ljudi s tem znanjem na znanstvenem, kulturnem, trgovinskem in diplomatskem polju. Italija je velika. Slovenci — italijanski državljani imajo mnogo možnosti do teh najrazličnejših služb. Zato mora biti slovenska šola v Italiji dobra, učiteljski kader zelo sposoben, da bodo otroci — absolventi slovenskih šol lahko tako prišli z lahkoto do kruha.

MARIJ MAVER

Improvizirani nokturno

*Ne odhajaj, deklica,
saj je še daleč do noči.*

*Ne odhajaj,
ker noč kot senca legla bo v srce.*

Tih stopam, brez besed.

Tako gre dan iz dneva v noč ...

... pa pride noč ...

*Odideš ti — ostanem jaz
kot spomenik na prošle dni.*

POD ČRTO

NI SE ČAS. Oportunisti še vedno čakajo, ko jih vabimo k sodelovanju, češ, da ni še prišel čas.

Z grenko žalostjo v srcu se sprašujemo, kdaj naj bi prišel torej tisti zaželeni pravi in primerni čas, da bi se krščansko prosvetno sodelovanje raztegnilo širom goriške dežele, da bi krščanska prosveta zaživela svojo novo pomlad in zajela sleherno slovensko vas?

Jaz si jasno vem odgovora na to vprašanje: vsak trenutek je pravi čas, samo, da začneš; samo da se organiziraš, samo, da se povežeš v sodelovanje na prosvetnem polju, ker v organizaciji je moč! Edini pameten odgovor je: Ne vsak zase, ampak vsi za eno! Vsi za isti cilj z združenimi močmi! Slovensko ljudstvo mora biti organizirano in strnjeno, da ustvari silo, ki bo z lahkoto pregazila vse zapreke, vse ovire, da se ohrani pri življenju na goriških tleh! Le tako organizirano ljudstvo, ki se bo udejstvovalo na kulturnem polju ne bo izumrlo! In naše ljudstvo mora spet postati krščansko v mišljenju in delovanju, v družini in v skupnem občestvu ter predvsem na kulturnem polju: V tem je edina rešitev za obstoj!

Saj ne zanikam, da bi ne obstajale katoliške organizacije v Gorici, kot so dekliška Marijina družba, fantovska Marijina kongregacija, dekliški krožki in Marijin vrtec. Toda te organizacije imajo za primaren cilj krščansko srčno samovzgojo. In to je notranja zadeva organizacij. Mladina pa, ki prihaja iz teh vrst, bi morala biti pravi kvas, prava poborna sila vseh kulturnih društev, da bi le-ta zmogla doseči preporod našega občestva na krščanski podlagi. Krščanska miselna podlaga je torej edini pogoj, da zraste zdrava kultura med narodom; krščansko misleča mladina je poroštvo, da bo lahko spet zacvetelo organizirano krščansko kulturno delovanje, ki bo obvarovalo narod pogube in smrti.

Po vojni je SKPD v Gorici celih let bil edinstveni primer in edino žarišče krščanske kulture v mestu kljub vsem oviram nesoglasja, pasivnosti, abstinence od strani premnogih ljudi iz duhovniških in laičnih vrst, ki bi bili v prvi vrsti poklicani, da bi se priključili skupini delavcem za krščansko kulturno akcijo. Ali obsodbe vreden oportunistem je prenekatere zadržal, da se niso ojuščili in pristopili v vrste pobornikov za obnovo krščanske kulture; drugi pa so prišli in se spet potajili, ker so iskali drugih ciljev in jih je vrtnec zmedenih idej odnesel kot pleve, ki ne more doprinesiti dobrega sadu.

Toda kljub vsemu je SKPD skozi celo desetletje živelo in delovalo po začrtani poti za doseg krščanske kulturne dejavnosti. Storilo je vse, kar je bilo možno z močmi, ki jih je pač imelo na razpolago. S mnogimi akcijami kot so bili tabori, kongresi, skupni nastopi mešanih in moških cerkvenih zborov na raznih praznikih, je SKPD skušalo prodreti na deželo, da bi vzbudilo domorodne iskrice med ljudstvom in hotenje za organizirano prosvetno katoliško sodelovanje na kulturnem polju.

Če se ozrem po goriški deželi, ugotavljam, da je danes števerjanska mladina organizirana v katoliškem društvu, ki kljub vsem preteklim in sedanjim težavam vztrajno dela in napreduje. In doba povojne zgodovine kulturne krščanske akcije jih ne bo pozabila.

O katoliškem akademskem klubu v Gorici, se za sedaj še ne izrečem; to bo prišlo pozneje kot poglavje zase.

Po drugih vaseh, kot so Doberdob, Pevma, Rupa, Podgora, Jamlje, Standedž itd., so že dani vsi pogoji, da se mladina organizira v katoliška kulturna društva.

Čemu torej še odlašati, ko je odbila že dvanajsta ura? Čemu torej še pomišljati, kolebat, ko veš in si prepričan, da boš uspel, ako se le lotiš? Če zadnja idejna vojna ni uničila popolnoma tvojega etičnega spoznanja dobrega in slabega, stopi spet na plan,

In na naših strokovnih šolah je že danes mnogo povpraševanja po vajencih, po strokovnih močeh sploh. Včasih pa smo morda sami premalo iznajdljivi, da bi delo našli. Gotovo je, dober delavec, sposoben in pošten bo našel zaposlitve. Če več znaš, če dobro obvladaš dva jezika, boš imel prednost.

Mislím, da je to novi čas in da dr. Salvini gleda vanj. Preteklost je premagana. Evropa postaja bolj in bolj enota. Sovraštvo med sosedi se blaži, nastaja nov čas. Ob vseh novih pojavih so bili še pretresi. Mnogi se s čudno silo oklepajo minulosti. Ne morejo se posloviti od tega, kar je bilo. Toda padle bodo železne pregrade. In vsakdo bo lahko to, kar je.

Tudi v stiski, ki jo moramo še preživljati, vztrajajmo. Ohraniti se moramo pri življenju, da bomo lahko jutri ustvarjali nov svet. Krščanska tradicija obeh narodov more postati izhodišče razumevaloče skupne poti.

Neupravičen pa je pesimizem in strah. Mnogim je postal samo izgovor, da lahko svoj narod zapuste. Ostati zvest sebi in prijateljsko živeti s соседom. Skupno pa graditi novo, svobodno in združeno Evropo — to je pot, ki nam vliva vero v življenje.

JOŽE PETERLIN

FRANCE BALANTIČ

zopet med nami

V suši naše povojne lirike, med pesniškimi zbirkami, ki jih je bilo nemalo, a nobene take, ki bi nas dokraja ogrela, smo leta in leta hrepeneli po dobri pesmi, po zlahtnem srcu, po svežem verzu. Želeli smo pesmi, ki bi raztalila v nas težo gnusa in razočaranja. Radi bi spet brali verze, ki niso v ni-

kaki zvezi s petletko in sploh z ničimer, kar je enodnevno. Siti smo že bili dirigirane umetnosti, avtomatično brnečih verzov in kitic, cingljajočih rim, za katerimi se je skrivala nesodobnost in nesproščenost navdiha. V soparici in težkih izpuhih zemlje smo pogrešali pesem, katere stvaritelj je v noči od 23. na 24. nov. 1943 zgorel v ognju in njegovi telesni ostanke počivajo kdovekaj.

Želeli smo vnovič slišati to pesem, zakaj v prvi knjižni izdaji (»V ognju groze plapolam«, Ljubljana 1944) je ni bilo več nikjer dobiti. Tine Debeljak nam je pred nekaj meseci dal novo knjigo: »FRANCE BALANTIC«. Vse, kar je ta dvaindvajsetletni študent napisal in se je ohranilo, imamo zdaj zbrano ter razloženo v uvodu in v opombah. Pesmi je v knjigi kakih 120; dobra polovica jih odpade na sonete. Bara Remčeva je knjigo opremila s 16 risbami. Platnice v barvi ognja in žerjavice, ilustracije, tisk, papir, format — vse to daje 240 strani obsežni knjigi tudi zunanjo lepoto.

Toda glavno je pesem: iz erotike, iz sladostrastja zdrami pesnika slutnja bližnje smrti. In tako se dviga iz dna med dvema pradoživetjema, ognjem in smrtjo, k svojemu Bogu, in svet s svojimi čari obledi in venci, strgani z glave, trohnijo, pesnik tišči nosnice na vrata grobnice in v duhu gleda svoj samotni grob vrh hriba in se blagruje: »O lep je mlek s prstjo zasutih ust.« Ta pesnik, ki je to sebi dejal: »Moj spev je lahak kakor javorova semena,« ni reševal nikakih družbenih ali političnih ali verskih vprašanj, marveč je pel iz samega sebe, kot mu je Bog grlo ustvaril. Njegov pesniški izraz je poln, je zvrhan izvernih čutnih podob, nikomur in ničemu sovražan, ker je bil Balantič v bistvu ves otroški, omamljen od sveta in vendar nemiren, dokler se ni spočil v večni lepoti, v Bogu.

France Balantič, katerega pesmi je izdala Slov. kulturna akcija v Buenos Airesu, je zdaj vnovič med nami. Za večino bralcev, zlasti za mlajši rod, pa bo ta knjiga prvo srečanje s pesnikom, ki — kot ugotavlja J. Debeljak — ni napisal niti enega slabega verza. Zamolčevan pri enih, ljubljen in občudovan pri drugih se poldrugo desetletje po smrti vrača med svoje rojake s tem, kar je najtrajnejše: z umetnostjo, s svojo umetnostjo.

VINKO BELIČIĆ

čprav ob pozni uri in začni v luči novega spoznanja s krepko voljo graditi v sebi krščansko čutečega in delovnega človeka; pridruži se vrstam pobornikov za prepород krščanskega kulturnega udejstvovanja na Goriškem. In tvoje in moje delo in skupno organizirano delo nas vseh bo rodilo resnični kulturni prepород med našim ljudstvom.

Mirko Filej

BESEDA O KRITIKI. Nekateri se strašno boje kritike. Posebej slišiš v Trstu in v Gorici smelo zatrjevanje, da Slovencem tu položaj ne dopušča, da bi kako slovensko ustanovo ali kak slovenski kulturni pojav kritizirali: ne radijskega programa, ne šole, ne prireditve SNG, niti ne ljudsko prosvetnih prireditev.

Ta bojazen je povsem neupravičena in dostikrat skriva v sebi strah pred resnico, pogosto nesposobnost vodnikov, ali pa njihovo zakulisno igro, ki jo spretno vodijo zadaj s prišepetavanjem in se boje, da bi kdo na glas povedal, kako je v resnici.

Če je kritika stvarna in premišljena, če je resna in strokovna, poštena in brez postranskih namenov, potem ne bo nikdar škodila Slovencem. Naivno je misliti, da naši italijanski sodržavljani nimajo odprtih oči in da jih bo »pohujšala« kaka kritika ali poročilo.

Kjer ni vetra, se vleže nezdravo vzdušje, kjer ni sonca, gomaze bacili, kjer ni prepriha, zavlada smrad, kjer ni zdrave kritike, se nakopiči gnoj.

Zato je kritika tudi in predvsem nam tukaj potrebna. A zrela kritika in strokovna. V našem ljubem mestu se zdaj dogaja namreč tudi to, da nekateri »kritiki« mislijo, da so veliki strokovnjaki za vse pojave kulturnega življenja. Samozavestno pišejo gledališke kritike, literarne, glasbene, kritike o slikarskih in kiparskih razstavah in še vse mogoče. Če hočeš napisati kritiko, moraš biti najprej strokovno izobražen. Ni mogoče, da bi bil nekdo strokovnjak kar v vseh umetnostnih izrazih.

Ker ti kritiki sami pogosti čutijo svojo nemoč, se skrivajo nekateri za najrazličnejše šifre, tako, da nazadnje zmanjka še črk v abecedi. Tedaj so strašno udrihajoči. (Pri vsem seveda ne znajo povedati, kaj in kako bi si oni želeli in svoje želje ne znajo utemeljiti). Med tistimi, s šiframi podpisanimi kritikami in tistimi, ko morajo govoriti pod svojim imenom, je velika razlika.

Prihodnjič se bomo dotaknili kritikov na različnih področjih. Za danes samo: kritika je nujno potrebna. Kritika pa mora biti poštena in nevezana ter strokovno dognana. In — po možnosti podpisana, da človek sploh ve, s kom naj se pogovarja.

Streljanje v zrak pa danes niti vrabec ne preplaši več. **Drago Stoka**

V ŠIRINO. Končno smo doživeli čas, da bi bil še rad vsakdo med nami »širok«, ne morda rejen, pač pa širok v pomenu: vse razumevaloč, uviden, demokratičen itd. Celo komuniste je postalo sram svoje ožine in hite posamezniki zatrjevati (po možnosti tako, da jih nihče ne sliši), kako da so široki. Nič več da ne bi zapirali in ubijali svojih svetovnoznanih nasprotnikov. Ne bi jih več označevali za izdajalce samo zato, ker pač ne mislijo tako kot oni. Sploh da oni niso bili nikdar taki.

Nekaj pa je med nami še bolj sramežljivih ljudi. Hoteli bi veljati za najbolj vnete pobornike kulturne in vsake svobode. Včasih so celo tako pogumni, da povedo na glas, kako zatiranje obsojajo. Vendar — iz previdnosti — nočejo povsem obsoditi tiranije. Rajši še izdajajo knjige in pišejo članke v časopise za mejo. Tiskajo jim vse to tisti, katere tiranijo naj bi oni obsojali. Strašno so široki v zelo, zelo ozkem sistemu. — No, pa to je njihova stvar in stvar njihovega bodočega razvoja. Ni pa najlepše trkanje na svojo »širino«, pa dopovedovanje, kako da so »ozki« drugi. Posebno dopovedovanje mladini, da bi občudovala njihovo širino. Tako »junaštvo« pa tudi mladina hitro sprevidi.

Franc Mijač

PROSTA CONA

Tržačani se borijo tudi za prosto cono, ki pa je Rim noče dati. Prosta cona pomeni področje, ki je izvzeto od državnih carin. Ako bi dobil Trst prosto cono, bi njegovim prebivalcem ne bilo treba plačevati carin za uvoženo blago, ki bi se zaradi tega precej pocenilo. Proti prosti coni je veleindustrija, ki bi imela konkurenco v tujem uvoženem blagu, po godu pa tudi ni državi, ki bi zgubila znatne vsote denarja zaradi odpadle carine in zmanjšanih davščin. Zato vlada raje ponuja za Trst nekakšne posebne olajšave v okviru Vanonijevega načrta, ki velja za vso državo.

Just Vrabec

DEŽELA FURLANIJA-JULIJSKA KRAJINA

Tržačani in Furlani se potegujejo za ustanovitev deželne avtonomije ali samouprave, ki bi imela po italijanski ustavi tudi omejeno zakonodajno oblast. O zadevah, ki bi spadale v pristojnost dežele Furlanija-Juljska Krajina, ne bi več odločal Rim, temveč dežela sama. Podobne dežele imajo že na Siciliji, v dolini Aosta in na Južnem Tirolskem. Tržačani, Goričani in Furlani se strinjajo, da je treba dose-

či deželno samoupravo, niso pa si edini, katero naj bo glavno mesto dežele. Furlani in Goričani so za Videm, Tržačani pa seveda za Trst. Trst je večje in pomembnejše mesto, kakor Videm in ima tudi pomorske zveze; zato Tržačani nočejo priti pod Videm. Videm pa ima močnejše gospodarsko zaledje. Videmska pokrajina ima tudi največ prebivalstva. S Tržačani pa so potegnili prebivalci tistih krajev, ki težijo v Pordenone. V zameno jih Tržačani podpirajo v težnji, da bi dobili lastno pokrajino, ki bi se odcepila od videmske. Nova dežela Furlanija-Juljska Krajina bi imela potemtakem štiri pokrajine: tržaško, goriško, videmsko in pordenonsko. Za Trst kot prestolnico nove dežele se potegujejo tudi goriški demokratični Slovenci.

Ali bi imeli od nove deželne samouprave kakšno korist tudi Slovenci? Seveda bi jo imeli. Vsa slovenska narodna manjšina v Italiji od Kanalske doline preko Trinkove domovine do Gorice in Trsta bi bila združena v eni upravni enoti, kar bi bilo važno na primer pri deželnih volitvah. Pa tudi sicer bi bili Slovenci v tej deželi veliko bolj povezani. Prav zaradi tega so proti ustanovitvi avtonomne

dežele nekateri italijanski skrajno desničarski krogi.

Just Vrabec

POLARNA PROGA KOPENHAGEN - TOKIO

Skandinavska letalska družba SAS se je odločila letos februarja za drzen polet iz Kopenhagena v Tokio preko Severnega tečaja. Pot so delili na dvoje: iz Kopenhagena preko Severnega tečaja do Anchorage na Alaski in nato od tod do Tokija. Družba SAS se je že leta in leta pripravljala za to pot. Pomoč so ji nudile radijske postaje, ki so jih še posebej namestili na Spitzbergih, na Groenlandu in Alaski. Ameriška vojaška oblast je dala na razpolago potrebne zemljevide, zemljepisne in zračne podatke in podobno. Za merjenje hitrosti in položaja so se poslužili posebnega sistema, ne da bi uporabljali običajen meridianski sistem. Letalo je bilo opremljeno z radarjem in v trajni zvezi z vsemi letališči ob poti. Poleg natančne tehnične opreme je bila potrebna še posebna izbira letalcev. V Kopenhagenu deluje že nad dve leti posebna šola, ki je praktično vadila letalce za vse možne vremenske prilike in tehnične ovire. Po trdi preizkušnji v laboratorijih so morali letalci napraviti še nešteto poletov. Končno so šli na pot. V nedeljo 24. ob 13 uri se je dvignilo letalo iz Kopenhagena. Dvanajst ur preje se je dvignilo drugo letalo v Tokiju na Japonskem in se usmerilo proti Evropi. Po računih bi se morali letali srečati prav nad Severnim tečajem, in opraviti isto pot vsako v nasprotni smeri. Letali sta se bližali Severnemu tečaju s hitrostjo 600 km na uro in v temperaturi 40 stopinj pod ničlo ter v vedno večjem mraku polarne noči. Popolna polarna noč, ki traja od 17. novembra do 26. januarja, je sicer že minula. Bledi in šibki sončni žarki so pojemali, čimbolj se je približalo letalo zemeljskemu polu. Nastala je popolna noč in letalo je bilo 4000 metrov nad zemljo v morju oblakov. Zivljenje v letalu je bilo živahno. Vsem so srca utripala kot na starega leta zvečer. Naposled so nad Severnim tečajem. Ura je bila 22, 21. Severni tečaj je bil premagan. Drugo letalo so srečali šele nekaj minut kasneje, a še vedno v območju zemeljskega pola. Ko je letalo prešlo Severni tečaj, se je usmerilo proti zapadu. Bila je nedelja zvečer blizu ponedeljka. Naenkrat novo povelje: »Ure za 13 ur nazaj!« Tako so bili piloti zopet sredi nedelje. Letalci so imeli tisto nedeljo kar dvakrat sončni zaton. Po 17. urnem letenju je letalo pristalo v Anchorage na Alaski. Po kratkem pristanku je plulo letalo v noči preko Tihega oceana proti vzhodu in prečkalo mednarodno časovno črto in tako so izgubili en dan, katerega pa so pridobili nazaj ob povratku. V jutranjem soncu so letalo pozdravili beli vrhovi

Cvetoča pomlad

Fudžijame. Letalo je pristalo na letališču Haneda v Tokiju.

26. februarja se je letalo vračalo iz Tokija preko Manile, Bangkoha, Karačija, Aten, Rima in Frankfurta nazaj v Kopenhagen. Vso pot, od doma preko Severnega tečaja do Tokija, je letalo napravilo v 31 urah in prepiulo skoraj 13 tisoč km.

Sedaj imamo načrt, da bi ta pot postala redna in najkrajša proga, ki naj veže zapad in vzhod.

Maks Šah

PLEČNIKOVA RAZSTAVA NA DUNAJU

Rektor Akademije za likovne umetnosti na Dunaju je povabil slovensko Akademijo znanosti in umetnosti v Ljubljani, naj sodeluje pri pripravi posebne spominske razstave treh velikih arhitektov, ki so nekoč delovali na Dunaju: Wagnerja, Loosa in Slovenca Plečnika. Plečnikov del razstave bo pripravil vseučiliški profesor dr. Stele. To bo lepa počastitev pokojnega slovenskega mojstra, ki si je postavil žive spomenike ne le v Pragi, na Dunaju in Ljubljani, temveč zlasti v številnih cerkvah, za katere je zasnoval načrte. Profesor arhitekt Plečnik je umrl pred nekaj meseci v Ljubljani. Ko so odprli njegovo oporoko, je bil marsikdo presenečen: skoro vse svoje premoženje je zapustil cerkvi. V oporoki je tudi naročil, naj med njegovim pogrebom zvonijo z vsemi ljubljanskimi zvonovi. Dobro je vedel, da komunistična oblast tako zvonjenje kaznuje in je zato kar v oporoki določil, naj morebitno kaznen plačajo iz njegove zapuščine.

J. V.

ZAVOJEVALEC BELE CELINE

V noči med 11. in 12. marcem letos je umrl v Bostonu admiral Rihard Byrd. Byrd je zaslovel zaradi svojih junaških in drznih poletov na Severni in Južni tečaj, zaradi preleta Atlantika in odkritja Antartike. Byrd je največji osvovitelj zemlje. Osvojil si je 3 milijone kvadratnih kilometrov Antartike. Byrd je umrl sredi priprav za nov polet na Antartiko, kjer bi se ob geofizičnem letu morali sestati raziskovalci Amerike, Anglije, Rusije Nove Zelandije, Japonske, Francije in Argentine. Byrd je delal 30 let, a letos ga ne bo ob snidenju na Antartiki.

Byrd je zmagal oba zemeljska pola in nj postal njih žrtev kot sta postala Scott in Amundsen. Byrd je bil najslavnejši raziskovalec tega stoletja in je prekosil vse doslej znane raziskovalce od Kristofa Kolumba in Magelana pa do Scotta, Amundsena, Livingstona in Stanleya. Najdrznejše Byrdovo početje je bilo, ko je leta 1934 prebil pet mesecev zaprt v ledenem oklepu na Antartiki. Bil je v ledenih skladih Antartike kot mumije faraonov v egiptovskih piramidah. V tej samoti je čutil le bližino božjo, ki je bdela nad njim. Ni se maral poslužiti radiotelegrafa, da ne bi postavil nevarnost svojih rešiteljev. Spomlad so ga rešili. S tem je dokazal, da ga ni koščka zemlje, ki ne bi nudil pogo-

Arhitekt
Jože Plečnik

jev za človekovo bivanje. Treba je le veliko moralne sile in neopogljive volje. Byrd bo ostal v zgodovini kot zadnji velik raziskovalec. Res je, da letala, radio in tehnični napredek olajšujejo delo pogumnih raziskovalcev. Kdor ceni drznost in junaštvo se bo spominjal Byrda, ki je premagal polarno noč, ko je sam edini čoval prižgano luč na zemeljski temi polarne noči. To je bila luč človekove prisotnosti v zimi polarne noči.

Maks Šah

NEVARNOST JEDRNIH RAZSTRELITEV

Večkrat beremo v časnikih ali slišimo po radiu, kako ta ali oni učnjak opozarja na nevarne posledice poskusov z atomskim in vodikovim ali toplotnojedrnim orožjem. Znanstveniki doslej še niso točno ugotovili, do kolikšne mere je naše ozračje že nasičeno z radioaktivnimi delci, ki jim pravimo v preprosti govorici tudi radioaktivni prah. Prav tako ne vedo ali morda ne smejo povedati, kdaj je nasičenost tolikšna, da je nevarna za človeški organizem. Morda imajo že dovolj zanesljivih podatkov, a jih nočejo objaviti, da ne bi ljudi prestrašili.

Oglejmo si na kratko, v čem je bistvo nevarnosti. Ko eksplodira v zraku atomska ali vodikova bomba, se stvori posebna kemična snov, ki jo imenujejo »stroncij 90«. Ta snov, ki ima obliko silno majhnih delcev, ostane leta in leta v zraku. Počasi pada na zemljo, v količini okrog 10 na leto. Z mlekom in drugo hrano pride nato v človekovo telo, kjer se nabira v kosteh podobno kakor radij, kar pomeni, da sta ti obe nevarni snovi kemično povezani s kalcijem, ki je normalna sestavina naših kosti. Radij in »stroncij 90« lahko povzroči kostnega, pa tudi drugega raka v organih in leucemijo v presledku 10 do 20 let po okuženju. Važno vprašanje je, kdaj je ozračje tako okuženo z

radijem in »stroncijem 90«, da je nevarno. Drugo važno vprašanje je, ali ta meja zaradi ameriških atomskih in še bolj sovjetskih vodikovih poskusov že ni bila dosežena, ali celo prekoračena. Teh podatkov nimamo. Tudi če jih kakšna država ima, jih ne bo objavila. Resen opomin pa so nam že svarila uglednih znanstvenikov.

Svetovna zdravstvena organizacija Združenih narodov je objavila pred kratkim poročilo švedskega profesorja Sieberta. Ta pravi, da so radioaktivni delci, ki so se sprostili pri jedrnih eksplozijah, približno enako porazdeljeni po zemlji. Njihova gostota je po mnenju prof. Sieberta že nevarna. On je raziskoval ozračje na Švedskem in je ugotovil, da je kravje mleko radioaktivno. Z radioaktivnostjo je bilo že lani okuženo na Švedskem tudi žito ter povrtnina. Po 8. marcu letos, ko so izvedli Sovjeti v Sibiriji veliko vodikovo razstrelitev, je padel na Japonskem nevaren radioaktivni dež. Uživanje živil, v katerih sta radij in »stroncij 90«, je nevarnejše od izpostavljenosti zunanjemu radioaktivnemu izžarevanju. To je nevarno le v bližini poskusov ali bi postalo nevarno v primeru atomske vojne.

Pri razkroju atomov v velikih količinah se torej sproščajo nedopovedljivo strahotne in nevarne sile, ki jih človek ne more nadzirati in spraviti pod svojo oblast. Nabirajo se v zraku in na zemlji ter so nevarne tudi 20 let po razstrelitvi. Čim več je poskusov, tem več je teh snovi in tem nevarnejše so. Velike države se bodo morale sporazumeti in narediti konec temu nevarnemu početju, kajti sicer se bo človeštvo počasi samo zastrupilo. Nastale bodo nove, doslej nepoznane bolezni. Državniki, ki so ujeti v začarani krog atomskega tekmovanja, imajo na svojih ramenih strahotno odgovornost. Upajmo, da atomske vojne ne bo, a tudi brez nje smo v nevarnosti.

Just Vrabec

Starši in otroci

OTROCI SI NADALJE ŽELE, DA JIH IMATA ISKRENO RADA OBA: OČE IN MATI. Žele si enake ljubezni obeh, ker enako ljubijo ali vsaj želijo ljubiti oboje: očeta enako kakor mater. Zelijo rasti pod skupnim in složnim vodstvom obeh. Če v kaki družini ljubezen in s tem vpliv očeta stopa premočno v ozadje, bodo otroci pod premočnim enostranskim vplivom matere morda postali premehki, razneženi. Nasprotno, če se občutno zmanjša vpliv matere, bodo otroci morda postali trdi in grobi. Otrok čuti, da za zdrav razvoj potrebuje očeta in mater, čuti, da se v njem skladno razvija nežno in krepko le pod skladnim vodstvom materine nežne dobrote in očetove zahtevne, odločne, resnobne dobrote.

OTROCI SI NADALJE ŽELE, DA JIH OČE IN MATI LJUBITA VSE IN VSE ENAKO. Morda res često med seboj tekmujejo, kdo si bo pridobil večje priznanje in večjo ljubezen očeta ali matere; morda skušajo to doseči celo s prilizovanjem in neiskrenostjo. Če se starši dajo temu zapeljati in postanejo pristranski v svoji ljubezni, se to vedno maščuje nad njimi, nad otrokom in nad celo družino. Zaradi pristranosti izgubijo starši spoštovanje pri vseh otrocih in s spoštovanjem mine pri otrocih tudi ljubezen do staršev. Zato starši, ki so bili pristranski v svoji ljubezni, niso nikdar iskreno ljubljene od nobenega svojih otrok. In kjer ni ljubezni, je uspešna vzgoja nemogoča. Pristranska ljubezen občutno škoduje tudi otroku, ki je ljubljen bolj kakor drugi. Kajti skoro vedno postane objesten, sebičen, hinavski, ošaben do bratov in do staršev, vedno bolj nasilen in zahteven do njih in če končno ne doseže vsega, kar hoče, bo on prvi, ki se bo staršem odtujil in nanje pozabil. Pristranska ljubezen povzroča razkroj vsega življenja v družini, ker povzroči, da se otroci odtujujejo med seboj in se začno celo sovražiti, odtujujejo se tudi staršem in često zasovražijo tudi nje, ker so bili oropani tega, kar so si najbolj želeli v družini: iskrene, nesebične, nepristranske ljubezni svojih staršev.

Družina je od Boga samega hoteno in posvečeno svetišče. V tem svetišču najvažnejša je ljubezen! Predvsem ljubezen med starši in potem nepristranska ljubezen obeh, očeta in matere do otrok. Brez te duše v družinskem življenju družina postane mrtič, ki čaka le še na to, da razpade z vsemi nasledki, ki jih prinaša članom in družbi razkroj družine. Zato, dragi očetje in matere, utrjujte svetišče družine zlasti s tem, da ohranjate v njej nje dušo, da ohranjate v družini vedno živo medsebojno ljubezen in nesebično in nepristransko ljubezen do otrok.

Bruna Pertot

Balada

Zapihala je burja,
prinesla je poslednje sanje ...:
onkraj morja, neznano kje
zgradil je beli dom in čaka.
Ko pomlad se bo prebudila,
čez morje se poda za njim,
ki dolgo, že predolgo čaka.
Na obzorju je obstal pogled
in ugasnil, nagnila je glavo ...
Ob bregu burja beli dim
rosi, prši v nebo.

VELIKI TEDEN

Nase delo na tej zemlji je, da sebe, ki smo ustvarjeni po božji podobi, čim bolj spopolnimo. Tako postane božja podoba v nas vedno jasnejša in lepša.

To delo je težko in ga ni mogoče izvršiti brez božje milosti, ker prav ta ustvari v nas božjo podobnost, in ne brez našega sodelovanja z njo. Cerkev nam pri tem delu pomaga z nauki in zakramenti in zlasti s tem, da nam stavi pred oči živo sliko Jezusa Kristusa, ki je pač najpopolnejša podoba Boga samega.

V vseh dejanjih liturgičnega življenja se ta živa Kristusova slika vedno znova pojavlja pred našimi očmi. Se bolj pa v velikem tednu in za veliko noč, ker stoji pred nami Kristus kot človek in kot Bog. V vseh obredih velikega tedna nam Cerkev predstavi Kristusa kot srednika, duhovnika, odrešenika, križanega in vstalega, kot Boga in človeka. Vse to kot jamstvo našega odrešenja in vstajenja.

Ze iz tega je razumljivo, zakaj so velikonočni liturgični obredi tako stari, častiljivi in slovesni. In zakaj je Cerkev v zadnjih letih izvedla dalekosežno reformo z namenom, da bi se v novih razmerah in težavah mogli živeti v te resnice. S tem ni spremenila ne resnic in ne dolžnosti krščanskega življenja, ampak poživila stare obrede, ki so zaradi spremenjenih življenskih prilik ostali za mnoge nepoznani in tuji, in s tem dala možnost, da bi zlasti mladini v novi luči zasijala Kristusova podoba, kot odrešenika in zmagovalca.

NA CVETNO NEDELJO naj stoji pred nami Kristus, ki kot kralj slovesno koraka v svojo prestolnico. Procesija z oljčnimi vejami naj bo izraz naše vdanosti Kralju, čigar kraljestvo je nebeško in večno.

VELIKI ČETRTEK naj nas popelje v dvorano zadnje večerje k umivanju nog, prvi sveti daritvi, prvemu svetemu obhajilu. V večerni uri je Kristus postavil zakrament svetega Rešnjega Telesa in v večernih urah Cerkev vabi k daritvi, obhajilu in čiščenju Najsvetejšega.

NA VELIKI PETEK, ko je sonce zatemnelo, je Kristus žrtvoval svoje mlado človeško življenje Očetu v čast in spravo. Naj se ta dan upogne naše koleno in počasti križ odrešenja. Naj se naše srce združi s Kristusom pri evharističnem obedu.

VELIKA NOČ naj bo za vse noč vstajenja. Obredi te noči naj nas spomnijo, da smo tudi mi prejeli sveti krst in da se Cerkev z blagoslovom krstne vode pripravlja, da bo večno življenje posredovala tudi drugim. Blagoslov ognja in velikonočne sveče naj nam vzbudi zavest, da to večno življenje usahne le, če izdamo besedo zvestobe in se s hudobijo odpovemo dobrotam Kristusovega odrešenja.

Mašna daritev v tej sveti noči, polni veselja in zmagovalstva, naj napolni tudi naša srca z veseljem in upi v boljše bodočnost.

Dr. LOJZE ŠKERL

(Nadaljevanje z 2. strani platnic)

vlačuje in odlaša, tedaj ni druge rešitve kakor, da ga hitro pustite, dokler je čas. Zaročenec, ki hoče biti mož pred zakonom, bo v zakonu vsaj kaj drugega kakor zvesti mož in skrbni očka vajinih otrok.

Toliko vam in vsem zaročencem v podobnih težavah v dobrohotni odgovor in nasvet.

SEM MLAD FANT in še nimam sedemnajst let. Naša družina je zelo velika, a stalno delo imam samo jaz. Naš oče je brez dela, zelo vdan pijaci in kar je še hujše, vedno preklinja in kriči, da je večkrat v naši hiši kakor v peklu. Mene nima rad, ker da premalo zaslužim, da premalo delam okrog hiše, ko pridem domov. V drugih hišah vidim, je zelo drugače in malokje je tako slabo kakor pri nas. Ali bi se dalo kaj napraviti? Ali bi imeli kakšen nasvet za našo hišo?

Sin — delavec

MIR V DRUŽINI je največje bogastvo. Kjer se družinski člani ljubejo med seboj, si radi pomagajo, se dobro razumejo, tam je resnično skrit pravi košček raja na zemlji. Toda na žalost ni povsod tako, mnogo kje so v družini prava vica, tu in tam pa kar pravi pekel. In v taki družini živiš ti, mladi delavec, ki se opravičeno vprašuješ, zakaj je prav v vaši hiši tako hudo, ko vendar vi diš, da ni povsod tako.

Prvo zaslugo ali krivdo, da je v družini lepo ali slabo imajo starši. Ti so prvi odgovorni za svoje malo kraljestvo, ki so si ga sami po lastni volji in izbiri postavili. Oče in mati sta prva odgovorna za mir v družini, za pravo ljubezen med vsemi družinskimi člani. Če sta vdana celo pijaci, preklinjevanju, zapravljanju, tedaj seveda ni govora o rajju, o soncu v družini. Otroci ne morejo ustvariti raja, tudi odrasli ne, če oče in mati nasprotujeta in pravo družinsko ljubezen sama podirata. V takih hišah je doma prepir, pravo sovraštvo in otroci komaj čakajo, da zbežijo od doma. Toda kjer je položaj manj tragičen, tam se da marsikaj rešiti, ne vse, nekaj pa vendarle. Kjer podira družinsko srečo samo oče — in

takšen je tvoj primer, mladi delavec — tam se da marsikaj popraviti ali vsaj prav naravnati. Dobra gospodinja in mati v takih družinah je zmožna kljub moževi slabi volji družino zelo dobro voditi, če ji seveda otroci pomagajo. Zlasti doraščajoči otroci so v takih družinah pravi rešitelji potaplajoče se družinske sreče. Prekoristno je spoznanje, ko mlad fant pride do razuma in pove tudi javno: če se bom jaz kdaj poročil, nočem biti takšen kakor je naš oče, ki popiva in preklinja. Fant, ki zгодaj spozna iz očetovega zgleda pravo pot življenja, lahko veliko naredi tudi za srečo svojih bratov in sester, samo če hoče. Poznal sem komaj 13 letnega fanta, ki je živel še v veliko težjih razmerah kakor ti in danes je odličen mož, skrben družinski oče, še celo očeta je končno spravil na pravi tir. Toda ta fant je poleg vsega drugega začel zгодaj za svojega očeta zelo moliti in veliko moliti. In prav tu je prvi ključ do družinske sreče: molitev. V družini je treba za družinski mir moliti! Molitev je prvo orožje v boju proti zlu. Nikoli ni brez koristi, če otroci glasno molijo za očeta, tudi tedaj, ko sliši in celo govori kakor ne bi smel. Malo je takih divjakov, ki bi se znašali nad otroci, ko zanje molijo in jih s solzami prosijo za mir v družini. Poleg molitve je treba v takih razmerah, kakor si ti mlad delavec, zelo veliko potrpeti in čakati na dan spreobrnjenja ali vsaj pomirjenja. V družini, kjer je na primer samo oče kriv nemira in večnega prepiranja, naj vsak zelo vestno izvršuje svoje dolžnosti, naj se vsak trudi, da bo nesrečni oče imel vedno manj vzroka za preklinjanje in prepiranje. Nikar se, mladi delavec, ne vračaj s strahom domov! Ostajaj rad doma pri materi, pri mlajših bratcih in sestrah. Res je tvoja mladost s trnjem posuta, a misli na toliko drugih mladih ljudi na svetu, ki trpijo še veliko bolj kakor ti. V vseh težavah življenja se navadi ostati miren, potrpečljiv, ko pa je zelo hudo, si misli, da na svetu tudi vse slabo enkrat mine. Zate bo gotovo minilo, vsaj takrat, ko boš ti gospodar v svoji družini. Mladenci, ki imajo dobre matere, a manj dobre očete, navadno ustvarijo dobre družine. To želim tudi tebi!

Literarni pogovori

MLADIKA je revija tržaških in gorških Slovencev in zanje. Njena glavna naloga je, prinašati lepo slovensko branje v mesto in vasi, našim meščanom, delavcem in kmetom. Težko je zadovoljiti vse. Ne bi hoteli težiti za tem, da bi bila revija samo ljudska. Ne more tudi mimo težke problematike. Vendar pa noče biti tribuna visokih razprav in težke literature, ker bi v tem primeru ne izpolnila svoje naloge.

A tudi preprosto pisana črtica, novela, povest in pesem je lahko umetnina. In mora biti. Mladika je odprta priznanim književnikom in tistim, ki so komaj premagali začetno pot.

Zato pošljite svoje prispevke!

Najprej pesmi!

Nobena revija ne izhaja brez pesmi. Te pesmi kajpada niso vselej do kraja zrele umetnine, ali biti morajo na približno isti višini kot ostalo gradivo v reviji. Za začetek »Mladike« smo izbrali najboljše iz tega, kar se je nabralo zadnje čase. Nekateri so želeli, da izrečemo sodbo o poslanih pesmih, da jim svetujemo, kako naj stopajo po začetni poti.

Ni vse pesem, kar se (za silo) rima ali je povedano v kratkih vrsticah. Nič ni lažjega kot napisati plitvo pesem; ali velika umetnost je, ustvariti dobro pesem — povedati v nji nekaj, česar ni še nihče povedal, in tako, kakor še nismo brali. To bodi ideal vsakogar, ki čuti pesniški talent (volja sama ne velja nič): vse, kar je lepo in trajno, pa naj je še tako kratko, se rodi iz globokega srca.

M. M. se je predstavil z osmimi pesmimi: kratke so (to je odlika) in ljubezenske so (to je naravno), slaboten pa je jezik, nepesniški so posamezni verzi, neizvirnost se jim obilno pridružuje. Težko je reči, ali iz tega začetka pelje kaka pot.

TEA. Tudi vi osem pesmic, le da so bolj modrujoče o življenju, a jezik je zelo nebogljen. Gregorčič jim je močno botroval. Za tisk ni še nobena.

Iz SLAVKOVIH osmih (ali ni ta številka zanimivo naključje?), ki so prišle že v maju 1955, smo izbrali eno.

M. MOHOR. Pošljite več pesmi, da bo izbira večja. Iz poslanih pesmi diha domoljubna ljubezen, topla in iskrena. Verzi so pa včasih malo iskani in kaka beseda nepoetično zveni. Gotovo pa je, da imate pesmi, ki bodo še bolj prepričljive. Skušajte se bolj osamosvojiti Gregorčičevega vpliva.

BREŽINSKI. Vaše pesmi so še začetniške in jih boste morali ponovno prebrati in čistiti. Lepše so misli kot rime. Berite moderne pesmi — prav zdaj imate priliko vzeti v roke Balantičeve poezije. Berite, poslušajte, premišlujte — potem poskušajte znova sami!

Ostali prispevki in odgovori pridejo na vrsto drugič.

Jože Peterlin

Doberdobski moški zbor, ki je nastopil na Gregorčičevi proslavi

*Vesele velikonočne praznike
osem čitateljem in prijateljem
želi*

mladika

Uredništvo in uprava

Veliko izbiro lepih knjig
Devocionalne predmete
Pisarniške potrebščine
Razglednice in
Velikonočna darila

dobite pri tvrdki

FORTUNATO

naslednik

TRST — UL. PAGANINI 2 (pri cerkvi sv. Antona N.)

MANUFAKTURA, GALANTERIJA
IN VSE VRSTE PERILA DOBITE V TRGOVINI

„PRI SOLNCU“

Lastnik: Ivan Lupše

TRST — ULICA CORONEO - RISMONDO 1

DOMAČO HRANO IN PRISTNA VINA VAM NUDI

GOSTILNA

Panada

Lastnica: Lia Pipan et comp.

TRST — ULICA ROSSINI 10

Vedno sveže cvetje
in postrežbo na dom
Vam nudi CVETLIČARNA

Ivanka

TRST — ULICA DELL'ISTRIA 17 — TEL. 95-052

OGLEJTE SI NAŠE IZLOŽBE!
IMAMO PRISTNO ANGLEŠKO BLAGO
ZA MOŠKE IN ŽENSKO OBLEKE

MAGAZIN ANGLEŠKEGA BLAGA

TRST, UL. S. NICOLO' 22 - TEL. 31-138

BOGATA IZBIRA NA DEBELO
IN NA DROBNO. CENE UGODNE
OBIŠČITE NAS SE DANES!

DOBRO VAM POSTREŽE

PEKARNA IN SLAŠČIČARNA

Sancin

SKEDENJ — UL. SONCINI 153 — TEL. 93-241

LIR 60.-